ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. [illegible] 6 րուբլի.
Առանձին համարները [illegible] 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցեն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak".
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
[illegible]
Ծայրատպութիւնների համար վճարում են խոշորանիշ տողերի 20 կոպեկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ
Հասցեն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".
[illegible]

Հոկտեմբերի 1-ից մինչև տարվայ վերջը 3 րուբլի:
[illegible]

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
[illegible]
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ
Առաջին անգամ հայոց բեմի վրա
ԿԵԱՆՔԻ ՃԱՆԿԵՐՈՒՄ
[illegible]
(ա. օ.) տռ. 1001. 2—2 Ռեժիսոր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲՈՐՍԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ
յայտարարում է, որ հոկտեմբերի 20-ից Բորսայում պիտի կատարվեն
ԱՐԺԵԹՂԹԵՐԻ ՕՊԵՐԱՑԻԱՆԵՐ
Առաւօտեան ժամը $11^1/_2$—$12^1/_2$-ը ամեն օր:
տռ. 1004. 1—1

662. 100—51

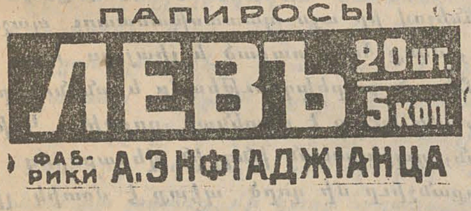

տռ.

(Ն. Ն. Կ.)

ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
ՄԻԱՅՆ ԵՐԿՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
Երեքշաբթի եւ չորեքշաբթի, հոկտեմբերի 18-ին եւ 19-ին
Ռուսաց դրամատիկ. խումբը՝ Թիֆլիսի Արքուն. Թատրոնի օպերային արտիստներ Ե. Մ. ԿՈՎԷԼԿՈՎԱՅԻ և Վ. ԼԻՒԲՉԷՆԿՈՅԻ, նոյնպէս և յայտնի արտիստ Ֆ. Գ. ՌԷՇԻՄՈՎԻ մասնակցութեամբ՝ կը խաղայ
Լ. Ն. ՏՈԼՍՏՈՅԻ
«ԿԵՆԴԱՆԻ ԴԻԱԿ»
դրաման 6 գործող. և 12 պատկերով.
ԳՆՉՈՒՀԻ ՄԱՇԱՅԻ դերը կը կատարէ երգչուհի Ե. Մ. ԿՈՎԷԼԿՈՎԱ.
ՊՐՈՏԱՍՈՎԻ (Ֆեդի) դերը կը կատարէ դերասան Ֆ. Գ. ՌԷՇԻՄՈՎ
Երկրորդ պատկերի ժամանակ Արքունական Թատրոնի երգեցիկ խումբը՝ մասնակցութեամբ Կովէլկովայի և Լիւբչէնկոյի՝ կը կատարէ
ԳՆՉՈՒԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ
(Մոսկվայի Գեղարուեստական Թատրոնի օրինակով)
Սկիզբը երեկ. ժամը ճիշդ 8-ին:
ՏԵՂԵՐԻ ԳՆԵՐԸ ԲԵՆԵՖԻՍԱՅԻՆ ԵՆ:
Տոմսակները վաճառվում են Թատրոնի կասսայում ամեն օր՝ ժամը 10—2-ը և 6-ից մինչև ներկայացման աւարտը:
Արտօնված տոմսակները և կոնտրմարկաները այդ ներկայացումներին անվաւեր են ճանաչվում:
(ա.օ.) տռ. 1006. 2—1

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ
Կայսերական երաժշտ. դպրոցն աւարտած
ՏԱԼԻՍ Է
ԴԱՍԵՐ դաշնամուրի վրա
Կարելի է տեսնել ժամը 3—5-ը, Ртищевская, 10, лѣвый верхній звонокъ.
(Կ.) տռ. 965. 5—4

ԴԻՍԼՕՎՕԴՍԿԻՑ վերադարձաւ և սկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը Բերլինի համալսարանի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝
առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի:
Ընդունելութիւնը ամեն օր՝
առաւօտեան ժամը 9—11-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը:
Католическая ул. д. № 10.
(ա.օ.) տռ. 989. 100—5

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
ՎԼ. ԳՐ. ԲՕԺՕՎՍԿԻ
Վ բաղառնալով արտասահմանից վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը: Ներքին հիւանդ. և բժշկութիւն հիպնօսով: Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, երեկ. ժ. 6—8-ը:
Крыловская, 7.
տռ. (Կ.) 820. 10—9

ԲԺԻՇԿ
Ռ. Ս. ԴԱՒԹԵԱՆՑ
Ներքին եւ ջղային հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը (ցերեկվայ ժամը 12—1.
ամեն օր (երեկոյեան ժամը 5—7.
Հասցէն՝ Կոչուբէեվսկայա փող. № 22.
Ելիզավէտինսկայա փողոցից՝ № 44 տան անկիւն:
(Ե. Ն. Կ.) տռ. 243. 100—80

«ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը վաճառվում է
ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ
ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ
(մահարձանի բացման առթիւ)
ԳԻՆՆ Է՝ Թիֆլիսում 40 կոպ., Թիֆլիսից դուրս՝ ճանապարհածախսով 50 կ.:
Գումարով գնողներին զեղչ 20%.
Դիմել՝ Тифлисъ, ред. газ. «Мшакъ».
987. 10—6

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ
որոնում է պաշտօն հաշուակատարի կամ այլ համապատասխան զբաղմունք: Գիտէ տեղական և ռուս լեզուները: Համաձայն է օտար քաղաքներ ևս գնալու: Հասցէն հարցնել «Մշակի» գրասենեակում:
(ա.օ.) 999. 2—2

ԲԺԻՇԿ
Գր. ՄԱԿԱՐԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց
հիւանդութիւններ
Ընդունում է հիւանդներին իր նոր բնակարանում՝ Գանովսկայա փողոց, տուն Սէյլանովների, № 18, տելեֆոն 615.
Առաւօտեան 12—1 ժամը
Երեկոյեան 5—6 ժամը
(Ե.Ն.Կ.) տռ. 819. 100—22

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ
Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին: Պլոմբ, արհեստական ատամներ խիղաքանչիւրը 1 րուբլի, և այլն:
Աշակերտներին և ծառայողներին 50% զեղչ:
Ընդունելութիւնը առ. ժամը 9—2-ը և 4—7-ը երեկ.
Միքայէլեան փող. № 6, մուտքը պերէուլկայից:
(Ե.Ն.Կ.) տռ. 876. 50—16

[illegible]
(Մ. 199750) 510. 1—1

ԹՈՒՐՔ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

14 հոկտեմբերի

[illegible] Թուրքաց արտիլերիան գործում էր թոյլ կերպով: Թուրքերի վնասները շատ զգալի են:

Նուից յետոյ տիրում է հանգստութիւն:

Հռոմ.—Ստեֆանին հաղորդում է, որ հոկտ. 13-ին Թիւրքերը և արաբները Տրիպոլիսում յետ մղվեցին առաջաւոր դիրքերից: Թշնամու կորուստը հաւանականաբար 1000 սպանված ու վիրաւորվածից աւելի է. իտալացիների կորուստն է 100 սպանված ու վիրաւոր:

Կ. Պոլիս.—Օսմանեան [illegible] թիւնը պաշտօնապէս հաղորդում է, [illegible] զինուորական մինիստրութիւնը Տրիպոլիսից, հոկտ. 10-ին, ստացաւ մի հեռագիր թէ՝ Թիւրքաց զօրքերը արաբների օգնութեամբ յարձակվել են իտալացիների վրա և չափազանց զգալի կորուստներ են տուել նրանց: Օսման զօրքերի ոգին գերազանց է:

Ջէբէլի մօտերը Թիւրքերը արաբների հետ յարձակվել են իտալացիների 3,000 մարդուց բաղկացած զօրամասի վրա: Իտալացիները, կորցնելով 300 մարդ, յետ են նահանջել իրանց ռազմանաւերի թնդանօթների պաշտպանութեան տակ:

Տրիպոլիսի Թիւրքաց ույժերի հրամանատար Նէշադը հեռագրում է. «Հոկտ. 5-ին Բէնգազի եկան 24 իտալական մարտանաւ: Իտալացիները մի նաւով փոքր զօրախումբ ուղարկեցին, որոնք համոզեցին մերայիններին անձնատուր լինել և յայտնեցին թէ մերժման դէպքում կը սկսեն ռմբակոծութիւն: Նահանգապետը մերժեց: Քաղաքը են-

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ՉԻՆԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

14 հոկտեմբերի

[illegible] գոյնս [illegible] կելով նրան ապստամբների դէմ գործող ցամաքային ու ծովային ույժերը: Ապստամբութիւնը ճնշելու միջոցները թողնված է նրա հայեցողութեան: Զինուորական կարգադրութիւնների մէջ նա անկախ է զինուորական մինիստրութիւնից և գլխաւոր շտաբից: Զինուորական մինիստր Ինչանին հրամայված է հրամանատարութիւնը յանձնել գլխաւոր շտաբի դիւանապետ Ֆինգօչանին և, Իւանշիկայի գալուց յետոյ, վերադառնալ Պէկին: Հրովարտակով ցաւ է յայտնվում Կանտօնի ցզեանցզիւն Ֆինշանի սպանութեան առիթով:

Այրիացած թագուհին Խուբէյի ապստամբութիւնը ճնշելու միջոցների համար նուիրեց մի միլիոն [illegible]

Սիանգուֆույի ապստամբները դիմում են դէպի արևելք: Լուրերի համաձայն Խէնան [illegible] ձեռք են ձգել Խուանխէից դէպի [illegible] 50 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող կայարանը:

Զինուորական ապստամբութիւն է բռնկվել Չզէցզիան նահանգի Խանչժօուֆուում:

Մուկդէն.—Ինքնապաշտպանութեան միջոցները ստացված են: Նայվում են իշխանատները ու հիւրանոցները. բնակիչները խուզարկվում են: Առանձնապէս խիստ է ոստիկանութիւնը ծամ չունեցող չինացիների վերաբերութեամբ: Կալանաւորվեցին Պէկինից եկած երեք կասկածելի չինացիներ: Ազգաբնակութիւնը դժգոհ է խստութիւններից:

Շարունակ զօրքեր են ուղարկվում դէպի հարաւ: Գեներալ-նահանգապետը խստագոյնս արգելել է դուրս տանել արծաթը: Այդ հողի վրա ընդհարում

[illegible] եղաւ չինական ոստիկանութեան և 40,000 դոլլար արտահանող ճապոնացիների միջև: Մի ճապոնացի լուրջ վիրաւորվեց, ծառաները կալանաւորվեցին, բայց յետոյ արձակվեցին ճապոնական հիւպատոսի պահանջով: Բոլոր հեռագրական գրասենեակներում այլ ևս չեն ընդունվում մանրամասն հեռագրեր Չինաստանի յեղափոխութեան դէպքերի մասին:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

14 հոկտեմբերի

Եալտա.—Թագաւոր Կայսրը Նիկոլայեվեան ապաստարանի կարիքների համար նուիրաբերեց 2000 րուբլի:

Պետերբուրգ.—Վրաստանի էկզարխ Իննօկէնտի արքեպիսկոպոսը կանչվում է ներկայ լինելու սինոդի ձմերային նստաշրջանում:

Մինիստրների խորհրդի նիստի դահլիճում խորհրդի նախագահի և անդամների ներկայութեամբ կատարվեց հոգեհանգիստ Ստոլիպինի մահվան քառասունքի առիթով:

Կիէվ.—Ստոլիպինի մահվան քառասունքին կատարվեց հոգեհանգիստ գերեզմանի վրա: Ներկայ էին հանգուցեալի ընտանիքը, եղբայրը, ներքին գործերի մինիստրի օգնական Լիկօշինը, սենատոր Նէյդգարդտը, ներքին գործերի մինիստրի դիւանապետը, տեղական իշխանութիւնները, գեներալիտէտը, հասարակական հաստատութիւնների ներկայացուցիչները և բազմաթիւ աղօթողներ: Դրված էին պսակներ:

Աթէնք.—Պարզվում է, որ Գրեվէնի ժանդարմների գործն է եղել և կատարվել է երիտ.-Թիւրքերի կոմիտէտի կարգադրութեամբ՝ հանդէպ ռումինական պրօպագանդայի օրգանների:

[illegible].—Օպպօզիցիօն «Սաադէտ» լրագրի հրատարակ[illegible] զինուորական դատարանից դատապարտվեց 3 [illegible] բանտարկութեան:

Կանէա.—Ազգային ժողովի դռնփակ նիստը շարունակվում է:

Աստրաբադ.—Գեազի մօտ տեղի ունեցած կռիւը վերջացաւ Սարդար-Մօհիի լիակատար պարտութեամբ:

Կահիրէ.—Անգլիական դիւանագիտական գործակալութեան շրջաններին մօտ «Եգիպտիան-Գազէթը» ցոյց է տալիս այն հիմունքները, որոնցով Անգլիան չէ կարող գրաւել Եգիպտոսը:

Վիէննա.—Պատգամաւորների պալատ: Ձեռնարկվեց բիւջէի առաջին ըն-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏԱԺԱՆԱԿԻՐ ՄՈՒՍՏԱՖԱՆ

(Իրական կեանքից)

Ուժեղ մի պահակախումբ առաջնորդում էր կալանաւոր Մուստաֆային նահանգական դատարանը, ուր այդ օրը պիտի քննվէր նրա գործը, որ մեղադրվում էր գիշերով յարձակման ու թալանման մի գործի մէջ:

Ձեռքերն ու ոտքերը շղթայակապ՝ Մուստաֆան նստած էր մեղադրեալի նստարանի վրա, շրջապատված զինուորներով. տխուր ու մտածկոտ՝ նա յառել էր աչքերը դէպի այն կողմը, որտեղից պիտի մտնէին դատաւորները:

Դատարանում ոչ ոք չը կար: Դեռ վաղ էր: Միայն քարտուղարն էր, որ սեղանի վրա զանազան թղթեր և գրքեր էր դասաւորում, շարում: Այդ լռութիւնը մերթ ընդ մերթ խանգարում էր Մուստաֆան՝ շղթաների սրտամաշ շառաչիւնով, սրտատրոփ սպասելով դատաւորների երևալուն:

— Վեր կենալ, դատաւորները գալիս են, —կոչեց հերթապահ դատաստանական պրիստաւը:

Մուստաֆան վեր կացաւ տեղից, այս անգամ աւելի խոր թափով բարձրացնելով շղթաների շառաչիւնը:

Ներս մտան դատաւորները:

Կատարվեց դատաստանական սովորական ձևականութիւնը՝ հարց ու փորձը:

Քարտուղարը կարդաց մեղադրական թուղթը:

Դատարանի նախագահը դարձաւ.

— Մուստաֆա Հասան-օղլի, դուք ձեզ մեղաւո՞ր էք ճանաչում 190... թ. սեպտեմբերի 3-ի գիշերը զէնքով յարձակման ու թալանման գործի մէջ՝ Բաբաքիշի Մուխտար-բայ-օղլիի վրա:

— Եօխ, սուդ սաղ օլսուն,—թարգմանի միջոցով պատասխանեց Մուստաֆան:

Եւ այդպէս՝ Մուստաֆան նախագահի մի շարք հարցերին պատասխանեց՝ «ոչ, սուդը ապրած կենայ» լակոնական բառերով:

Խօսքը տրվեց արդարադատութեան ներկայացուցչին և ապա դատապարտվողի պաշտպանին:

Դատախազը $1^1/_2$ ժամ ճառ խօսեց. հիմնվելով փաստերի վրա, խնդրեց դատաւորներին, որ Մուստաֆա Հասան-օղլին դատապարտեն մեղադրական թղթի մէջ օրէնքի յօդուածով նախատեսվող ամենախիստ պատժին:

Գրեթէ նոյնչափ ժամանակ էլ մեղադրվողի պաշտպանը ճառեց. սա էլ իր հերթին ապացուցելով դատապարտվողի անմեղութիւնը՝ խնդրեց դատաւորներին արդար ճանաչել մեղադրվողին այս-ինչ, այն-ինչ օրէնքի յօդուածի հիման վրա:

Վերջին խօսքը մեղադրվողին էր պատկանում:

Մուստաֆան հրաժարվեց վերջին խօսքից, ասելով որ իր վերջին խօսքը կասէ վճռից յետոյ միայն:

Դատաւորները քաշվեցին խորհրդակցելու:

Երկու ժամից յետոյ երևացին դատաւորները:

— Վեր կենալ,—կոչեց նորից հերթապահ պաշտօնեան:

Նախագահը կարդալով դատարանի վճռի բնագիրը՝ վերջացրեց, որ «... հիման վրա Մուստաֆա Հասան-օղլին դատապարտվում է 12 տարվայ տաժանակիր աշխատանքի»:

Մուստաֆան հանգիստ լսեց դատարանի վճիռը և ապա դարձաւ դէպի դատաւորները:

— Սուդը ապրած կենայ, դուք ինձ դատապարտեցիք 12 տարվայ տաժանակիր աշխատանքների, գիշերով յարձակվելու ու թալանելու ինձ անյայտ մի գործի մէջ: Շատ լաւ: Ապա ինչ պատիժ պիտի տաք նրանց, որոնք օր-ցերեկով, զուռնայով-տէֆով թալանեցին հայերի Իւչ-Քիլիսան և աւարը արաբաներով տարան ով գիտէ որտեղ:

Դատաւորները միայն լուռ, միմեանց երեսին նայելիս...

Նախագահը հրամայեց.

— Տանել դատապարտեալին:

Պահակախումբը տաժանակիր Մուստաֆային առաջնորդեց նորից բանտ:

Արմ. Ե. Աղախանեան

թերցման։ Մինիստր-նախագահը յայտնեց, որ, ձգտելով մեծամասնութիւն կազմել պարլամենտական հերթական աշխատանքների համար, կառավարութիւնը դիմեց ոչ միայն այն կուսակցութիւններին, որոնք շարունակ օգնել են կառավարութեան, այլեւ չեխերին։ Կառավարութիւնը համոզուած է, որ աւստրիական պարլամենտի արդիւնաւոր գործունէութիւնը անհնարին է առանց չեխերի աջակցութեան (ծափահարութիւն աջից)։

Գաուչը յանցաւոր անուանեց կառավարական ծառայողների վարմունքը, որոնք աշխատում են ապառնիքներով իրանց դրութեան բարւոքման գործը գլուխ բերել. կոչ է անում նա կարգուկանոնի ձգտող բոլոր կուսակցութիւններին միանալ ի շահ պետութեան և աւստրիական գաղափարով չը պաշտպանել սօցիալիստների տերրորը (ծափահարութիւն)։

ՊՐՕՖԵՍՕՐ ԽԱԼԱԹԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Մենք ստացանք երէկ Մօսկվայից հետեւեալ հեռագիրը.

Այսօր, նոյեմբերի 14-ին, ենթադրվում էր կատարել Լազարեան ճեմարանի հայկական գրականութեան պրօֆեսոր Գրիգոր Աբրահամեան Խալաթեանի գիտական-մանկավարժական գործունէութեան 25-ամեակը, բայց յօբելեարի յանկարծական հիւանդութիւնը ստիպեց նրան բոլորովին հրաժարվել հանդէսից։ Յօբելեանի տօնախմբութեան անակնկալ փոփոխումը ստիպեց մեզ՝ հայ ուսանողներիս, դիմել ձեզ խնդիրքով՝ զետեղել ձեր յարգելի լրագրի մէջ հետեւեալը։

Մենք, հայ ուսանողներս, անկեղծօրէն շնորհաւորելով մեր թանգագին Գրիգոր Աբրամովիչին, դրա հետ արտայայտում ենք նրան խորին երախտագիտութիւն մեզ ցոյց տուած ջերմ վերաբերմունքի համար, նրա ջանքերի համար՝ զարթեցնել, զարգացնել մեր մէջ սէր դէպի հայոց լեզուն և գրականութեան պատմութիւնը. հաստատ յոյս ունենք, որ այսուհետեւ էլ պէտք է աշխատէ, առաջնորդելով մեզ սիրոյ շաւղով առ մեր հայրենիքը և նրա հնութիւնները։

Լազարեան ճեմարանի հայ ուսանողներ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Դպրոցական գործի դրութիւնը Խանքենդում

Խանքենդ, 9 նոյեմբերի

Ինչպէս «Մշակում» հաղորդեցի, արդէն բացվում է մեր ծխ. ուսումնարանը։ Հոգաբարձական հին կազմը փոխվելով ընտրվել են նոր հոգաբարձուներ՝ [illegible] Տէր-Եղիազարեան [illegible] Հալօղլիա-բէկ Ջու[illegible], որոնք ստանձնել են իրանց պաշտօնը և համարվում են ուսումնարանի վարիչներ։

Սեպտեմբերի սկզբում Լեւոն Տէր-Եղիազարեանը բացակայ լինելով այստեղից՝ մի նամակ է գրում իր անձնափոխանորդ Մ. Փարսադանեանցին և Ջուրաբեանցին, որ սրանք ուսումնարանը բանան, և միեւնոյն ժամանակ խոստանում է ինքը՝ Տէր-Եղիազարեանը, ապահովեցնել ուսումնարանը նիւթական կողմից։ Ուսումնարանը բացվում է։ Աշակերտներից շատերը, որոնք տեսնելով մեր հոգաբարձուների սառնութիւնը՝ գնացած են լինում ռուսաց ուսումնարանը, մեր ուսումնարանը բացվելուց գալիս են, չը նայած, որ ռուսաց ուսումնարանի կիսամեայ թոշակադրամը վճարած են լինում։

Սակայն, դժբաղդաբար, մինչեւ այսօր հոգաբարձութիւնը դեռ ոչ մի նախապատրաստական քայլ չէ արել ուսումնարանական գործում, որ կարելի լինի լաւ ապագայ գուշակել։ Եւ այդ թոյլ է տալիս մեզ բնորոշելու հոգաբարձուների գործողութեան եղանակը, որը պարզ հայելու պէս այժմեանից երեւում է և որը հիասթափեցնում է մեզ այն պատճառով, որ ինչ սպասել ենք՝ չենք տեսնում։

Դեռ բացի ուսումնարանի մի շարք կարիքների յիշելը՝ մենք շօշափենք ամենակարեւոր և հրատապ խնդիրներից մէկը։ Ահա ձմեռը մօտենում է, և ուսումնարանի համար ինչ հարկաւոր է՝ չը կայ. փայտ չը կայ վառարան չը կայ։ Պէտք է ուսումնարանի ներսի քանդված պատերը ծեփել տալ, որտեղից ցուրտը ներս է թափանցում և անհնարին դարձնում ուսումնարանում մնալ։ Անցեալ ձմեռը սաստիկ ցրտերին քանի օրով վառարան չէ վառվել փայտ չը լինելու պատճառով, և դասաւանդութիւնը ընդհատվել է։ Այս տարի էլ նոյնն է սպասվում։

Զարմանալի է, թէ ինչու այն մարդիկ, որոնք գործ են ստանձնում, չեն կատարում իրանց պարտականութիւնը։

Մեր հոգաբարձուներից մէկը խոշոր առեւտրականներից է, իսկ միւսը հարուստ կալուածատէր, երկուսն էլ բոլորովին ապահով մարդիկ։ Հասարակութեան մէջ սրանք բարձր դիրք բռնող և ամենաազդեցիկն են. սրանք կարող են, եթէ ուզեն, առանց խոչընդոտների հանդիպելու՝ ուսումնարանը լաւ հիմունքների վրա դնել։

Ուսումնարանի գոյութիւնը պահելու համար հարկաւոր է տարին 600 րուբլի. դրանից 550 ր. ուսուցչի ռոճիկն է, իսկ 50 ր. տնտեսական մանր ծախսերի։ Աշակերտների թոշակադրամը հասնում է 300 ր.։ Բաց է մնում 300 ր.։ Այս գումարի դիմաց 100 ր. նպաստ է ստացվում։ Մնում է հոգալ մնացած 200 ր.։ Ինչպէս տեղեկանում ենք, մի քանի անձնաւորութիւններ մտադիր են նպաստել ուսումնարանին։ Եւ եթէ այդ իրականանայ, կը լրանայ 200 ր. բացը։ Այն ժամանակ հոգաբարձութեանը մնում է կարգ ու կանոնի մէջ դնել ուսումնարանը այսպէս. այժմեանից՝ քանի դեռ ուշ չէ՝ հաւաքել ուսման թոշակադրամը, իմանալ թէ աշակերտներից որոնք են ձրի օգտվում, հետեւել ուսուցչի դասաւանդութեանը։ Անցեալ ամբողջ ուսումնական տարում միայն քննութիւնների ժամանակ է, որ ներկայ են եղել հոգաբարձուները, այն էլ «հազար ու մի մնննաթով»։

Մենք դեռ յոյս ունենք, որ հոգաբարձուները ի նկատի կառնեն գործի գլուխ [illegible] ղեկավարութեամբ ուսումնարանը կը դնեն նորմալ և նախանձելի դրութեան մէջ։ Այսու ամենայնիւ պէտք է իմանալ, որ միա[illegible]սրբութեամբ [illegible] [illegible] այդ անել։

Ա. Ասլանեան

Ձիւնը Զանգեզուրում

Ղաթարի հանքեր, 6 նոյեմբերի

Ամսիս 3-ի գիշերը սաստիկ ձիւն եկաւ և շարունակվեց մինչեւ ամսիս 5-ը։ Մարդիկ և կենդանիներ փակված են տներում։ Գիւղացու ընկած դրութեան մի մեծ հարուածն էլ այս էր։ Գիւղացին շատ անաջող տարի է գուշակում. յուսահատված, ձեռները կրծքին ծալած՝ իր սեւ օրն է լալիս։

Հացի գինը հետզհետէ բարձրանում է։ Ցորենի պուդը 1 ր. 80 կ., գարին 1 ր.։

Արաքս

Առեւտրական կրիզիսը շարունակվում է

Բագու, 12 նոյեմբերի

Չը նայելով որ ամարանոցներից բագուեցիները վերադարձել են, բայց և այնպէս Բագուի առեւտրական աշխարհը անխախանձելի դրութեան մէջ է։

Կենսական մթերքները այնքան թանգ են, որ հասարակ դասակարգը հնարաւորութիւն անգամ չունի առօրեայ պիտոյքները հեշտութեամբ ձեռք բերելու, իսկ չքաւոր դասակարգը միանգամայն զուրկ է։

Ընդհանրապէս գործերը կաղում են. թէև նաւթի գինը բարձր է, բայց արդիւնաբերողները նորանոր ձեռնարկութիւնների մէջ չեն մտնում։

Այդ հանգամանքը բացատրվում է նրանով, որ Չելէքէնից հասնող լուրերը նաւթային նորանոր աղբիւրների մասին՝ գրգռված սխրժակով են պահում նաւթարդիւնաբերողներին։

Թւով 10 — 15 նաւթարդիւնաբերողներ, որոնք երեսի վրա են թողել տեղիս հանքերը և հին դրութեան մէջ, առաջին նաւթային հողեր են ձեռք բերել Չելէքէնում և գործն լայն ընթացք տուել։

Չելէքէնը գտնվում է Անդրկասպեան երկրում, Կրասնովօդսկից 15 ժամ հեռու՝ ծովեզրեայ ճանապարհի վրա։

Այդտեղ դեռ արհեստանոցներ չը կան. սպասվում է, որ արդիւնաբերողների թիւը շատանայ. իսկ անհրաժեշտ իրերը Բագուից է գնում։

Ահա Չելէքէնի այժմեան դրութիւնը խիստ ազդել է Բագուի ընդհանուր արդիւնաբերութեան վրա, որը շարունակ կրիզիսի մէջ է պահում այստեղի առեւտրական կենտրոնը։

Ս. Գարագաշ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ

VI

Դպրոցական տարուց անցաւ ամիս ու կէս, սակայն մի շարք գիւղեր զրկված են ուսուցչական խումբ ունենալու հնարաւորութիւնից։ Գիւղական հասարակութիւնների սառը վերաբերումը դէպի դպրոցը, հոգաբարձական մարմինների դանդաղ շարժողութիւնը և ոչ մի կողմից խրախուսանք չը լսող դրութիւնը եղաւ պատճառ, որ այսօր, նոյեմբերի կէսերին, Տաթեւ, Շէնաթաղը և Խնձորեսկ մեծ գիւղերը չունեն ուսուցիչներ։

Սեպտեմբերի 22-ին Գօրիս ժամանեց Երեւանի թեմի թեմական տեսուչ Թ. Խզմալեանը։ Նա պտտելու է բուն Զանգեզուրի, Սիսիանի և Ղափանի գիւղերը, ուր կան դպրոցներ և ուր կարիք կը զգացվի նորերի բացման։ Մենք մեծ ակնկալութիւն ունենք տեսչի այս շրջագայութիւնից։ Նախ, որ դպրոցների վերաբացումից մինչեւ օրս Տաթեւի վիճակը այժմ միայն բաղդ ունի տեսչի երես տեսնելու, և երկրորդ, որ ուսումնական տարվայ երկրորդ ամիսը [illegible] կը լինի շրջել և այն գիւղերը, ուր կարիք կայ դպրոցներ ունենալու և ներկայումս չունեն։

Մեր ժողովուրդը ևս իր կողմից մեծ աջակցութիւն ցոյց տալու է թեմական տեսչին, նրա խորհուրդները և խրախուսանքները լսելով դպրոցների բացման առիթով։ Թ. Խզմալեանը եղաւ Գօրիս քաղաքի դպրոցում, անցաւ Քարահունջ, կը վերադառնայ կրկին Գօրիս, ուր որոշել էր սեպտեմբերի 26-ին շրջակայ գիւղական ուսուցիչների մասնակցութեամբ մի քանի փորձնական դասեր տեսնել քաղաքիս դպրոցում և ապա սկսել շրջագայել աւելի հեռաւոր գիւղեր։

Թ. Խզմալեանի այս վիճակում կատարելիք պտոյտը կը դնի անշուշտ շրջանիս գիւղական ուսուցիչների աննախանձելի կացութեան և մի շարք անյարմարութիւնների պատկերը թեմի խորհրդի առաջ, որից ապագայում թերևս բարելաւութիւնների երես տեսնելու բաղդը ունենան մեր գիւղական ընկերները։

Տեսչական այս անդրանիկ պտոյտը ուսումնական տարվայ առաջին ամսում կարելի է մի փորձ համարել, կամ աւելի շուտ՝ ապագայում աւելի մեծ չափով ուսումնասիրելու նախապատրաստական թռուցիկ այցելութիւն, քանի որ ուսումը չէ կանոնաւորված և շատ գիւղեր ուսուցիչներ չունեն։

Սաղանդարեան

ԳԻՒՂԻ ՏԳԵՂ ԲԱՐՔԵՐԻՑ

Հաղբատ, 6 նոյեմբերի

Բարբարոսութիւնները և վայրենութիւնները Հաղբատից անպակաս են եղել և, կարծում եմ, անպակաս էլ կը լինեն։ Մի ժամանակ՝ եզներ, կովեր, գոմէշներ և ձիեր գողանալը, հարեւանի տունը կտրելը, ականջված ոյժով աղջիկ փախցնելը, ուրիշներին պահ տուած անասուններ ուրանալը, պարտքեր չը տալը, իրանց խմբին հակառակ կեցողին հրացանազարկ անելը, ճշմարտութիւն բաց անող վկային թոկով խեղդելը, մի խորոմ խոտի համար մարդ սպանելը, այգու կամ վարելահողի մի չնչին կտորը իւրացնելու համար՝ դիմացի հակառակորդի գլուխը բահով ջարդելը և մահացնելը, փոքր ի շատէ լաւ ապրող հարեւան գիւղացու ահագին խոտը կրակ տալը և այլն և այլն՝ մի տեսակ արհեստ, փեշակ էր դարձել Հաղբատի տականքների համար և կատարեալ դժոխք ստեղծել ամբողջ հասարակութեան գլխին։ Գիւղի տէր ու տիրականը դրանք էին. ով կը համարձակվէր դրանց առաջ ձայն-ծպտուն հանել, լաւ հասկանալով որ հակառակորդների կտրելուն էժան չի նստի։

Հէնց այդ թշուառ դրութեան մէջ էր, որ մեզ իբրև պահապան հրեշտակներ երեւացին Լօռու պրիստաւ Մեհրալի-բէկ Սաբաթիկեանցը և մեր գիւղի կառավարչական տանուտէր Բագրատ Փարսադանեանցը, որոնք իրանց կտրուկ միջոցներով միանգամայն տակահան արին գիւղի մէջի կեղտոտութիւնները և, պէտք է խոստովանած, գիւղին հաճելի հանգստութիւն պատճառեցին։ Միայն, աւաղ, այդ ցանկալի երջանիկ օրերը երկար չը տեւեցին, որովհետեւ վերև յիշված անձերը այստեղի պաշտօններից հեռացան։

Հաղբատի տականքների բաղդը բանեց. նրանք սկսեցին իրանց գլուխները բարձրացնել և չը լուած լրբութիւնները վերսկսել ամենազզուելի կերպով։ Հէնց մօտիկ անցեալում, այն է՝ օգոստոսի վերջերին և սեպտեմբերի սկիզբներին հետեւեալ տխուր դէպքերը պատահեցին։

Հաղբատեցի Գեղամ Երզնկեանցի չորս կովը գողացան գիւղի հանդից, յանձնեցին Շնողի տականքներին, իսկ սրանք էլ Բօրչալուի թուրքերին. բայց վերջը այդ կովերը, շատ դժուարութիւններով և մեծամեծ ծախքերով, շնորհիւ Շնող գիւղի տանուտէր Բագրատ Փարսադանեանցի կտրուկ միջոցների, յետ բերվեցին և տիրոջը յանձնվեցին, առանց յայտնելու թէ Հաղբատի տուող և թէ Շնողի ու Բօրչալուի ստացող գողերի անունները։ Տեղական տականքներն իրանց այս լրբութեան անաջողութիւնը տեսնելով՝ վերոյիշեալ գիւղացի Գեղամ Երզնկեանցի ահագին խոտի դէզը կրակ տուին սեպտ. 1-ին և դրանով էլ ամենազզուելի գազանութիւն ցոյց տուին անբան անասունների վերաբերեալ։ Հէնց այդ միջոցներին էլ մի գիւղացու երկու եզը անհետ գողացան. մի երկրորդի էլ ձին, որ ճանապարհ գնալիս տէրը վար էր եկել արածացնելու և հօրիքը ձեռքից կապել, որ գողութիւնից փրկէ, բայց ինքը քնով եղել, հօրիք-թոկն էին կտրել և գողացել, որով և այդ թշուառ գիւղացուն իր միակ աշխատաւոր անասունից էին զրկել. մի գիշեր էլ, դարձեալ այդ շրջանում, մի քանի Ջահել-Ջուհուլ տականքներ Ա[illegible]ի տան վրա յարձակվեցին՝ փախցնելու սրա աղջիկը, բայց անաջող. էլ չեմ ասում, թէ՝ այգիներում ինչքան գողութիւններ են անում (որոնք սովորական են) և մեղուաճանճի փեթակներ կտրում. ճանճերը հանգչում և մեղրը յափշտակում։ Իսկ թէ այգիներում որքան են չափարները ուրիշների այգիները քշում, արտերի եռանդները ուրիշ հարեւան արտերի միջով անցկացնում, երկար տարիներ ձեռքում ունեցած խորհարքներ խլում, զօրով խոտը վէր տալիս և առ[illegible] վին ոչինչ համարում, այլ ամեն ինչ աւազակութեամբ իրան քշում,— դրանց էլ հաշիւ չը կայ։ Գիւղական տարեգրութիւնը այդպիսի տգեղ պատահարներով լիքն է։ Դրանց շատ հեշտ կերպով կարելի է վերջ տալ, եթէ գիւղի քեօխվա-տանուտէրը և պաշտօնի համարվող մարդիկ իրանց դերին ազնիւ և անխարդախ ու անկաշառ սրտով մօտենան։ Միայն ցաւ է ասել, որ դրանք, ընդհանրապէս, մեր մէջ, կարծէք, մի տեսակ խրախուսողներ են հանդիսանում. և եթէ մէկը իրան հասցված վնասների համար գանգատ է անում, նրանք սկզբում համակրում են, հրամանագրում են կեղտոտութիւնները վերջացնել, բայց տակաւին, չը գիտեմ երկուղից թէ ինչ բանից, աչք ու յօնքով հասկացնում են՝ իրանցը շարունակել... Դրանք գիւղում պատահածները ամեն բան գիտեն, բայց և ամեն բան էլ թագցնում են ու ծածկում։

Ամենամեծ ցաւն այն է, որ մեր Հաղբատը, իր կեղտոտութիւնների պատճառով, շրջակայ գիւղերի մէջ ամենախայտառակն է համարվում։

Հաղբատեցի

ՂԱՐԱԲԱՂԻ Հ. Հ. ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊ. ՆՈՐ ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

Հաւաստի աղբիւրներից գիտենք, որ Ղարաբաղի հայոց թեմական դպրոցի համար ընտրված նոր հոգաբարձական կազմն արդէն կաթ. տեղակալի կողմից պաշտօնապէս հաստատված է և շուտով նորընտիր հոգաբարձութիւնը կը մտնի իր գերի մէջ։ Նկատելու է, որ ժողովուրդը իր ընտրութեամբ չը սխալվեց այս անգամ, այլ գիտակցելով գործի էական նշանակութիւնը, դպրոցների վարիչների խոշոր ու դժուարին միսսիան, նա նախամտածված՝ իր քուէն տուել է այնպիսի անձնաւորութիւններին, որոնք մեր կարծիքով ևս արժանի են միանգամայն վայելած վստահութեան և ընդունակ ու ձեռնհաս այն գործի համար, որից շատ ու շատ կարեւոր, այժմէական ու պահանջկոտ խնդիրներ են կախված մեր իրականութեան մէջ։

Դպրոցների և ընդհանրապէս հիմնարկութիւնների զարգացման ու առաջխաղացման գործը պէտք է կապել, ուղիղ կախման մէջ դնել, նոյն հիմնարկութիւններին նուիրված անձնաւորութիւնների ու նրանց ցոյց տուած գործունէութեան հետ։ Եթէ հիմնարկութիւններն ունեն անձնուէր, իրանց ցաւերով ու գաղափարներով ոգևորված, գործին տեղեակ, լայն ըմբռնումների ու զարգացողութեան տէր անձնաւորութիւններ, անկասկած է, որ այդպիսիները պահպանելու են իրանց բարձրութիւնը, մղվելու են առաջ դէպի կատարեալը, դէպի ցանկալին և գոյութեան կռւում վերջը լինելու են յաղթանակող։ Ներկայումս, եթէ ցանկալի բարձրութեան վրայ չեն գտնվում մեր հաստատութիւնները, եթէ նրանք օրինակելի չեն, այլ ընդհակառակը վիրաւոր ու աննախանձելի վիճակում, այդ միայն այն պատճառով, որ տիրող չէ մեզանում օրէնքը, արդարութիւնը, կարող ու շիտակ միտքը, որ ասպարէզը պատկանում է անկարող, անհամապատասխան, նեղ ու անարժան անհատների, անհատների՝ որոնցից պակասում է ձեռներէցութեան ոգին, ստեղծագործող, շինարար միտքը։

Ներկայիս ընտրված նոր հոգաբարձական կազմը, բաղկացած 12 անդամից, կառավարելու է միաժամանակ թէ թեմական և թէ Մարիամեան օրիորդաց դպրոցները։ Ուրեմն երկու դպրոցներ մտնում են նրա իրաւասութեան տակ, երկու դպրոցի ճակատագիր լիովին կախված է նրանցից։ Մասնաւորելով մեր խօսքը, պէտք է ասենք, որ ուսուցման, կրթական գործը մեզանում չէ դրված ցանկալի հիմունքների վրա։ Այլ են կրթական գործի, կեանքի հրահանգները, հրամայողական պահանջներն ու անհրաժեշտութիւնները, այլ հողի, այլ հիմունքների վրա է դրան հակասող ամբողջովին դպրոցական կեանքն ու գործը։ Բոլորին յայտնի է, թէ ինչպէս սովոր են մեր դպրոցները իւրաքանչիւր տարի նոր մարդիկ, նոր դասատուներ, նոր դասագրքեր տեսնել. բոլորին յայտնի է, թէ ինչպէս սովորական են մեր մէջ փոփոխութիւններ, զանազան տեսակի, թէ դասաւանդութեան մէջ և թէ դասաւանդելիք նիւթերի, առարկաների նկատմամբ։ Ոչինչ հիմնական, մնայուն ու հաստատուն չը կայ մեր դպրոցական կեանքում։ Այսպիսով մի կողմից գործին սպառնացող տնտեսական անապահով դրութիւն, միւս կողմից, ըստ բովանդակութեան, աննախանձելի, ցաւալի, արտասովոր վիճակ։

Այս պակասութիւնների հետ միասին՝ մեր իրականութեան մէջ աչքի է ընկել, գերիշխող է եղել առանձին անհատների քմահաճոյքն ու կամայականութիւնը։ Անձնաւորութիւնները ոչ թէ կշռվել, ոչ թէ գնահատվել են ըստ արժանւոյն, ոչ թէ ի նկատի են առնվել անհատների արժանիքն ու բարեմասնութիւնները, այլ անձնական համակրանքի հողի վրա, առաջնորդված այլ հաշիւներով, ասպարէզ են քաշվել, նոյն իսկ առաջնակարգ տեղ. գրաւել. իրանց ոյժերից ու ընդունակութիւններից վեր պաշտօնի ու կոչման մէջ դրվել, որից հետեւանքում ստացվել է այլ դրութիւն, այլ վիճակ, աչք ծակող երեւոյթներով, գործին վնասող, գցող հանգամանքներով։ Այդ է ցոյց տալիս [illegible]։

Նորընտիր հոգաբարձական կազմը, յանձն առնելով իր այս պատասխանատու պաշտօնը, մենք հաւատացած և լիայոյս ենք, որ ամենայն բարեխղճութեամբ և անձնուիրութեամբ պէտք է մօտենայ գործին։ Կրթական, դպրոցական խնդրին վերաբերող իւրաքանչիւր մի գործ պէտք է մօտիկ լինի նրա սրտին այն հասկացողութեամբ, որ ազգերի զարգացման գործում մեծ դեր ունին կատարելու կրթական հիմնարկութիւնները, դպրոցները այն գիտակցութեամբ, որ ընտիր, հիմնաւոր ու կանոնաւոր դպրոցները ընտիր դաստիարակիչներով մեծ գրաւական են ազգի ծաղկման, կեանքի բարելաւման և փայլուն ապագայի։ Նրանք գիտակցելով կատարելիք գործի վեհութիւնը, յանձն առած կատարելիք միսսիան, գործին պիտի մօտենան պարտքի այն գիտակցութեամբ, որ բղխում է ազգին, նրա զարգացման, բարձրացման ծառայելու պարտաւորութիւնից։ Եւ եթէ առաջնորդող եղաւ այս ձգտումն ու գիտակցութիւնը, անկասկած է, որ թէ դպրոցը ինքնին կանգնած կը լինի իր յաւստատ կոչման ու բարձրութեան վրա և թէ նրա ներքին կեանքը կը սահի կատարեալ ներդաշնակութեան մէջ։

Մանկավարժ

Շուշի

ԳԱՒԱՌԻ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

I

Սովի սպառնալիքը

Հայերը, ապրելով սարահարթերում, ուր հացը շատ սակաւ է լինում, պարապում են հողագործութեամբ իրանցից 30—40 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող թուրքաբնակ վայրերում, տափարակային դաշտավայրերում՝ հողատէրոջ հետ պայմանաւորվելուց յետոյ։

Վերջին տարիներս յիշեալ հողատէրերը սկսել են իրանց ձեռքի տակ գտնվող հողերի մեծագոյն մասը յատկացնել բամբակ վարելու համար և միայն քիչ մասը յատկացնել հացահատիկներ սերմանելու համար, ուստի հայերը և մասամբ թուրքերը, հողի պակասութեան պատճառով, համեմատաբար պակասվում են հացահատիկների վարուցանքում քիչ քանակութեամբ։

Հայերը, չը կարողանալով բաւականաչափ հացահատիկներ սերմանել, հողի պակասութեան պատճառով, գոնէ չեն պարապվում բամբակ վարելու գործով այն պատճառով, որ բամբակի վարելատեղերը իրանցից հեռու են, իսկ այդ գործով պարապողները պէտք է միշտ համարեա մօտը լինեն՝ նրա վրա հսկելու և աշխատելու համար։

Եւ այդպիսով հողատէրերը, տեսնելով

բամբակի օգտաւէտ լինելը, սկսել են պարապվել այդ գործով, յատկացնելով հացահատիկներ սերմանելու համար՝ համեմատաբար շատ քիչ տեղ, ինչպէս վերև յիշատակեցի։ Եւ համարեա մասամբ այդ է պատճառը, որ այսօր հացահատիկների գինը բարձրացել է և բարձրանում է օրէ-օր։

Ճշմարիտ է, պատահել է, որ մեր կողմերում և առհասարակ Անդրկովկասում հացը շատ սակաւ լինելու պատճառով թանգացել է նրա գինը, բայց Ռուսաստանի նահանգներում հացը առատ լինելով՝ ստացվել է այնտեղերից մեծ քանակութեամբ ալիւր, ուստի հացի գինը կամ իջել է և կամ առնելու համար հաց չը ճարված դէպքում՝ ազգաբնակութիւնը գնել է Ռուսաստանի ալիւրից։

Սակայն դժբաղդաբար երբ Ռուսաստանի և առհասարակ Եւրոպայի հացառատ նահանգների, երկիրների վարելահողերն էլ են այս տարի, զանազան պատճառներով, շատ սակաւ հաց տուել և մինչև անգամ արտասահմանում, օրինակ՝ Գերմանիայումն էլ է ներկայումս հացի մեծ պակասութիւն զգացվում, ինչպէս գրված էր «Մշակի» վերջին համարներից մէկի առաջնորդողում, ապա էլ ի՞նչպէս պէտք է իր և իր բազմանդամ ընտանիքի գոյութիւնը պահպանէ խեղճ գեղջուկը մինչև հունձը։

Հացի թանգանալու պատճառը մասամբ լինելով այն, որ հողերի մեծագոյն մասը յատկացվում է բամբակ վարելու համար, միթէ նահանգական իշխանութիւնը չէ կարող կարգադրել, որ հողերի միայն մի որոշ մասում պարապվեն բամբակ վարելու գործով և ոչ թէ մեծագոյն մասում. և միթէ յիշեալ իշխանութիւնը չէ կարող նշանակել այդ գործի վերաբերեալ կոնտրոլներ, հսկելու համար, որպէս զի հողերի մեծագոյն մասում հացահատիկ սերմանվի, իսկ փոքրագոյն մասում բամբակ, ըստ սահմանված ցուցակի։

Այսօր դեռ հունձից քիչ ժամանակ անցած՝ ցորենի ջուալը ($7^1/_2$ պուդ) ծախվում է 12 րուբլով. կասկած չը կայ, որ աստիճանաբար աւելի ևս բարձրանալու է հացի գինը և գուցէ հունձի մօտերքին հասնի առնուազն մինչև 17—18 ր. մի ջուալ ցորենի գինը։

Եթէ ջուալը 30 ր. էլ դառնայ, ունեւորը կապրի, իսկ չունեւորը... Դեռ ունի նա մի քանի ջուալ, որ կը բաւականանայ մինչև դեկտեմբեր կամ յունվար ամիսը, իսկ այնուհետև ինչպէս կը լինի նրա դառն ու թշուառ դրութիւնը, երբ նա ոչ դրամական միջոց ունի հաց ձեռք բերելու համար և ոչ աշխատանք։

Դառն իրականութիւն...

Գաւառները ապահովված չեն հացի շտեմարաններով, գիւղական կասսաներով կամ բանկերով։ Ո՞ւր մեկնի իր ձեռքը խեղճ, քաղցած գեղջուկը։ Նրան մնում է մինիմալ հողամասը ձեռքից գցել. վաշխառուների օգտին՝ իր ընտանիքին սովի ահռելի ճիրաններից ազատելու համար. իսկ այնուհետև նա առանց մի կտոր հողամասի պրոլետար դառնալով և օտարութեան ցուպը ձեռքը առնելով, ընտանիքը քարշ տալով դէպի ո՞ւր գաղթի և ինչպէս ապրուստ հայթայթի։

Լաւ չէ գուշակվում գաւառացու մօտիկ ապագան։

Թող մտածեն դրա համար բանիմացները, Բ. Հ. Կուլտուրական Միութիւնը և Կ. Հ. Բ. և Բ. Հ. Մարդասիրական Ընկերութիւնները։

Բ. Զաքարեանց

Վերին-Շէն, 30 սեպտեմբերի

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ-ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՖՈՆԴ

Մենք յայտնել էինք, որ կընդունենք նուէրներ յօգուտ այդ ֆոնդի։ Այժմ «Մշակի» կոչին առաջին արձագանքը տուեց Ալէքսանդր Մէլիք-Ազարեանցը, որ ուղարկել է մեզ 500 րուբլի այդ նպատակի համար։

Ուրեմն մեր խմբագրութեան մէջ ունենք այժմ 500 րուբլի։

—

Կովկ. Հ. Բար. Ընկ. խորհուրդը յօգուտ դպրոցական-ուսուցչական ֆոնդի ստացել է. 1) Գ. Ազարբեկեանից 15 ր., 2) ինժ. Գ. Եարալեանից 10 ր., 3) Ա. Լօրտկիպանիձէից 3 ր.։ Նախկին ստացվածների հետ միասին՝ ընդամենը 608 րուբլի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Այսօր Թիֆլիսի բոլոր 22 եկեղեցիներում կատարվելու են կաթողիկոսական պատուիրակների ընտրութիւնները։ Ցանկալի է, որ ընտրողները իրանց քուէն տան խղճմտանքով և լսելով առողջ դատողութեան։

◆ Հայ Գիւղատնտ. և Տնայն. Ընկերութիւնը քաղաքային վարչութեան հետ պայման կապելով՝ 12 տարով վերցրել է 92 դես. հողաբաժին Հալաբարում մշակութեան համար։ Նախ Ընկերութիւնը յիշեալ հողաբաժինը ոռոգելու է նոր սիստեմով։

◆ Երէկ, քաղաքային զինուորակոչական ատեանի մէջ, ստուգվեցին նորեկ երիտասարդների ցուցակները։ Այսօր տեղի կունենայ վիճակահանութիւն։

◆ Ինչպէս մենք իմացանք, իշխ. Մ. Թումանեանը հոկտեմբերի 1-ից վերաբացեց իր հիմնած «Մանկական ձրի ճաշարանը Հալաբարում»։ Այժմ ամեն օր ճաշարանում սնունդ են ստանում 20 երեխայ. բայց Հալաբարում կարիքը այնքան մեծ է, որ ճաշարանը միշտ շրջապատված է լինում քաղցած երեխաներով, որոնց, դժբաղդաբար, ստիպված են լինում մերժել, միջոցների սղութեան պատճառով։ Հրաւիրում ենք բարեսիրտ մարդկանց ուշադրութիւնը այդ հիմնարկութեան վրա, որը գտնվում է Հալաբարում, Մարտկոպսկայա փողոցի վրա № 4։

◆ Թիֆլիսի Բօրսայի Կոմիտէն որոշեց սկսել հոկտեմբերի 20-ից բօրսայում արժէթղթերի առեւտուր։ Այս նպատակով ամեն օր ժ. $11^1/_2$—$12^1/_2$-ը բօրսայում մակլէրի միջոցով պիտի կատարվեն ամեն տեսակ արժէթղթերի օպերացիաներ։ Թիֆլիսի բոլոր բանկերը՝ թէ պետական և թէ մասնաւոր՝ խոստացել են ուղարկել ամեն օր բօրսա իրանց լիազօրները։ Բացի դրանից ուղարկվում են հրաւիրատոմսեր այն վաճառականներին, որոնք արժէթղթեր են առնում և ծախում։

◆ Երկրագործութեան գլխաւոր վարչութեան կովկասեան լիազօր Արխիպօվի վերադարձը Թիֆլիս սպասվում է հոկտեմբ. 25-ին։

◆ Հոկտեմբերի 13-ից Թիֆլիսում բացվել են դասընթացքներ այն օֆիցէրների համար, որոնք սովորելու են տեղական լեզուները։

◆ Այսօր Ժողովրդական Տանը, ժողովրդական համալսարանի ընկերութեան վարչութեան նախաձեռնութեամբ, տեղի կունենայ հանդիսաւոր գրական-երաժշտական առաւօտ ի յիշատակ ռուս բանաստեղծ Նիկիտինի մահվան 50-ամեակի։

◆ Համգուցեալ բարեգործ Սարաջեվի արձանի համար մինչև այժմ ստացվել են 4 նախագծեր, որոնցից ամենաաջողը համարվում է երիտասարդ քանդակագործ Նիկօլաձէի կազմածը։

◆ Թիֆլիսի կանանց բարձր դասընթացքների վարչութիւնը կենդանաբանական ամբիոնի համար հրաւիրել է կ. Սաւունինին։

◆ Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտ. Ընկերութիւնը հրաւէր է ստացել մասնակցել իր գիւղատնտեսական հաստատութիւնների միջոցով 1912 թ. Պետերբուրգում տեղի ունենալիք սերմերի համառուսական ցուցահանդէսին։

◆ Հայուհեաց Որբախնամ Ընկերութեան վարչութիւնը խնդրում է մեզ տպել, որ ինքը շնորհակալութեամբ ստացել է տ. Վարվառէ Գուլազեանից 100 րուբլի՝ իր նորոգ հանգուցեալ ամուսնու հոգեհացի փոխարէն։

◆ Ստացանք Հալաբարի Էջմիածնեցոց ս. Գէորգ եկեղեցու ծխական «Մարիամեան» օրիորդաց դպրոցի 1910/11 թ. ուսումնական տարվայ համառօտ հաշիւը։ Հաշւեկշիռը կազմում է 3013 ր. 71 կ.։ Դպրոցն ունի 37 տարվայ գոյութիւն, որի ապահովութիւնը հիմնաւորվում է գլխաւորապէս ծխական տուրքի և նուիրաբերութիւնների վրա։

◆ Հոկտեմբերի 14-ին, Գրական-Գեղարվեստական Սալոնում («Աղբիւր-Տարազի» խմբագրատանը) համաձայն կանխորոշ եղած հրաւէրի կայացաւ գրական-երաժշտական երեկոյթ։ Իտալերէն շատ գեղեցիկ կերպով երգեց պրոֆ. Բրօջի Լէօնկովալօյի Prolgo-ն («Պայացի» օպերայից) և Պուչչինինից մի քանի կտորներ։ Ապա բացվեց Տիգրան Նազարեանի նախաձեռնութեամբ կազմված ծրարը, որից պարզվեց, որ «Տարազի» կաթողիկոսական թեկնածուն Օրմանեան սրբազանն է։ Երեկոյթին ներկայ էին նաև բազմաթիւ օտարազգիներ։ Հրաւիրողից անկախ պատճառներով վիճաբանութիւններ տեղի չունեցան։ Առաջիկայ ուրբաթ, ամսիս 21-ին, տեղի կունենայ հերթական jour fixe նուիրված Մ. Նալբանդեանի յիշատակին, նրա ծննդեան տարեդարձի օրը և Լիստի ծննդեան 100-ամեակի առիթով։ Երեկոյթի ծրագիրը հետաքրքրական կերպով է կազմված։

◆ Այսօր, Հասարակական կլուբում, երեկ. ժ. 8-ին, Դ. Գեպշտէյնը կը դասախօսէ Վ. Կօրօլէնկօյի մասին. վերջում կը լինի զրոյց։

◆ Այսօր, ցերեկվայ ժ. 1-ին, Ժողովրդական Տանը Կ. Կօզլօվը կը դասախօսէ «19-րդ դարի ռուս հասարակութիւնը գեղարուեստական գրուածքների մէջ» թեմայով։

◆ Վճռված է արքունի երկաթուղային ծառայողների ռոճիկները 1912 թւից աւելացնել։

◆ Քութայիսից Բաթում հեռագրում են, որ երկու վերատեսուչների կեանքի դէմ կատարված մահափորձի առիթով կալանաւորվել են այն նախկին գիմնազիստները, որոնք անցեալ տարի արձակվեցին Ս. Մուրոմցեվի յիշատակը տօնելու համար։

◆ Մօտ ժամանակներս տեղական լրագիրներից մի քանիսի մէջ լոյս տեսան Բօրչալուի շրջանի բամբակի բերքի մասին տեղեկութիւններ՝ թէ իբր վերջին ցրտերից բաւականին վնասվել են։ Ստոյգ տեղեկութիւնների հիման վրա կարող ենք հաղորդել, որ բամբակի բերքը յիշեալ շրջանում այս տարի միջակից էլ աւելի բարձր է իր քանակով։ Ամբողջ գաւառում ցանել են բամբակ մօտ 2000 դեսեատին տարածութիւն։ Հոկտեմբերի սկզբի ցրտերից յետոյ՝ եղանակները յանկարծակի փոխվեցին դէպի լաւը, սկսվեցին տաք օրեր և նպաստեցին կոկոնների շուտափոյթ բացմանը։ Դրա շնորհիւ մինչև այժմ արդէն ժողովվել է 50,000 պուդից աւելի բամբակ և դեռ յոյս կայ, որ ներկայ նպաստաւոր եղանակները հնարաւորութիւն կը տան մինչև ամսիս վերջը ժողովել էլի մօտ 40,000 պուդ։ Յատկութեան տեսակէտից՝ այս տարվայ բամբակը աչքի է ընկնում թէ չափազանց իր լաւ տեսակով և թէ սպիտակութեամբ։ Բացի արդէն առաջին քաղից ստացված բերքից, սպասվում է նաև երկրորդ և երրորդ քաղը, որ ժամանակին դէպս կը տայ ոչ պակաս բերք, քան ինչ որ ստացված է առաջին քաղից։ Միաժամանակ բանուոր ձեռքերի մեծ կարիք է զգացվում. ահա այդ հանգամանքը կրկնապատկում է բերքը հաւաքելու ծախքերը նախորդ տարիների համեմատութեամբ համարեա 50% թանգ։

◆ «Каспій»-ին հեռագրում են, որ Օրգօվի մաքսատան ուղեկալի (Երևանի նահանգում) նախկին պաշտօնեաներ Լօրտկիպանիձէն և Պօլէշչուկը ենթարկվում են պատասխանատւութեան 183,000 րուբլի վատնելուն համար։

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Վաղը, երկուշաբթի օր, Արտիստական թատրոնում հայ դրամատիկ. խումբը առաջին անգամ ներկայացնելու է Համսունի «Կեանքի ճանկերում» պիէսը։ Այս պիէսը մեծ հետաքրքրութիւն է շարժել գրական-թատերական շրջաններում և, իբրև նորութիւն, անշուշտ հետաքրքրական է հայ հասարակութեան համար, որ շատ քիչ է ծանօթ յայտնի գրող Համսունի երկերին։ Պիէսը դրվում է դերասան Սևումեանի յատուկ ռեժիսորութեամբ։

◆ Հոկտեմբերի 18-ին և 19-ին Արքունական թատրոնում կը ներկայացվի Լ. Տօլստոյի «Կենդանի դիակ» պիէսը։ Իսկ Բօյարսկայայի խումբը միևնոյն պիէսը կը խաղայ Արտիստական թատրոնում հոկտեմբերի 21-ին։

◆ Կովկասի Փոխարքան թոյլ տուեց խաղալու հայերէն՝ Շահպարոնեանի «Աշխէն» 5 գործ. դրաման, միևնոյն հեղինակի 3 գ. «Արմէն և Ձաժմա» դրաման, նաև վրացերէն «Մահ հիւսիսում» 1 գործ. դրամատիքական էտիւդը, հեղ. Երեծամինդելիի։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՆՄԻՏ ՑԱՆԴԳՆՈՒԹԻՒՆ

(Նամակ խմբագրութեան)

Երուանդ Տէր-Մինասեանը, «Բիւզանդիոնի» մէջ բնորոշելով կաթողիկոսական թեկնածուներին, ամենախիստ կերպով յարձակվում է յատկապէս Մեսրոպ եպիսկոպոսի վրա և մեղադրում նրան ի միջի այլոց և այն բանում, որ նա իբրև թէ զրպարտել է իրան «բողոքական» կոչելով։

Մենք չենք կարծում, որ Մեսրոպ եպիսկոպոսը իրան թոյլ տար մէկին միջնադարեան ձևով դատապարտել՝ նրա կրօնական այս կամ այն համոզման պատճառով։ Իրաւամբ խիստ հետաքրքրական է հենց Երուանդ Տէր-Մինասեանի հայեցակէտը։ Միթէ նա, այն բոլորից յետոյ, ինչ որ արել, գրել և ճառել է հայոց եկեղեցու դէմ, իրան վիրաւորված կը զգայ կամ զրպարտութիւն կը համարէր, եթէ նրան որևէ մէկը բողոքական կոչէր։

Մեսրոպ եպիսկոպոսն իրաւ է, խօսել է բերանացի Երուանդ վարդապետի բողոքականութեան յարած լինելու մասին և նրան որակել շատ աւելի ծանր կերպով, քան ինչ որ Երուանդը չը մեղս ձևանալով յայտարարում է։ Նա ձեռին ունի գերմանական մի թերթ, որ և մեզ տուեց կարդալու. և ահա այդտեղ տպվածներն են հիմք ծառայել Մեսրոպ եպիսկոպոսի յայտնած կարծիքներին։ Գերմանիայում հրատարակվող թերթն է՝ «Das ntwendige christliche Liebeswerk Vertrauliche d. i. nicht für Oeffent lichkeit bestimmte Mittelungen», բառացի՝ «Անհրաժեշտ քրիստոնէական սիրոյ գործ. խորհրդապահ, այսինքն ոչ հրապարակի համար սահմանված հաղորդագրութիւններ»։

Այդ թերթի առաջին յօդուածը, հեղինակութիւն խմբագիր պաստոր Շտիրի, գերմանական Ալտէն քաղաքից, նուիրված է Էջմիածնի ներքին կեանքին Իզմիրլեան կաթողիկոսի գահակալութեան առաջին օրերում։

Յօդուածի մէջ գերմանացի պաստորը յանդգնութեամբ և գերմանացիներին ոչ վայել թեթևամտութեամբ յարձակվում է հայոց ազգընտիր կաթողիկոսի վրա, նրան վերագրելով այնպիսի յատկութիւններ և այնպէս բնորոշելով, որ չափազանց վիշտ պէտք է պատճառի ամեն մի հայ ընթերցողի։ Թեթևամիտ գերմանացու մեղքը մեղմանում է նրանով, որ նոյն աղբիւրից էր ստանում իր տեղեկութիւնները։ Այդ աղբիւրն է Երուանդ Տէր-Մինասեանը։ Պաստորը գրում է. «Իզմիրլեան կաթողիկոսը ամբողջովին ենթակայ է Դաշնակցութիւն կուսակցութեան ազդեցութեանը. նա զրկել է եկեղեցական բարեփոխութեան կողմնակիցներին բարձր խնդիրների մասին մտածելու հնարաւորութիւնից։ Կաթողիկոսը Մեսրոպ վարդապետ Տէր-Մովսիսեանի ինտրիգների շնորհիւ մեր բարեկամ lic. Երուանդ Տէր-Մինասեանին, որ Խոստիկեանի հետ միասին աստուածաբանական առարկաներ է դասախօսում, անկնկալ կերպով արձակել է պաշտօնից և աստուածաբանական շատ առարկաներ ճեմարանի դասացուցակից հանել... Հայոց եկեղեցու դրութիւնը յուսահատական է. նա հիմքից փտել է, քայքայվում է... Կաթողիկոսը փորձված լարախաղաց է, զուրկ հիմնական գաղափարներից»։

Սիրոյ անհրաժեշտ գործ կատարող պաստորը հայոց եկեղեցու մասին այդպիսի տեղեկութիւններ ստանալով չէ յուսահատվում, որովհետև նա նոյն աղբիւրից ուրիշ տեղեկութիւններ էլ է ընդունել։ Նրան գրել են, որ Կարապետ վարդապետը ձեռնադրվել է եպիսկոպոս և ապագայ ընտրութեանց մէջ կարևոր դեր պիտի խաղայ։ «Իբրև ապագայի լոյս պիտի նկատենք,—գրում է պաստորը,—որ լիցէնցիատ Կարապետը հոկտեմբերի 25-ին եպիսկոպոս է ձեռնադրվել։ Հետևապէս ապագայ կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ թեկնածուների շարքում կը լինի։ Դեռ անցեալ ընտրութեան ժամանակ նրա մասին խօսք կար»։

Յօդուածագիրը շարունակում է. «Իբրև մի ծանր իրողութիւն Էջմիածնում կատարված, այդ այն է, որ Տէր-Մինասեանը փետրվարի 9-ին կաթողիկոսին ներկայացրել է հրաժարական, «որ կաթողիկոսից և սինօդից» անմիջապէս ընդունվել է»։

Տեղեկատու Տէր-Մինասեանի նամակից յօդուածի մէջ դրված է նաև այս հատուածը. «Ես հեռանում եմ հոգսերով լի դէպի իմ ապագան, որովհետև միջոցներից բոլորովին զուրկ եմ և գուցէ ոչ շուտ և հեշտ մի յարմար կամ անյարմար պաշտօն կը գտնեմ։ Բայց ես չեմ յուսահատվում, որովհետև գիտեմ, թէ ամեն մի լուրջ գործ կապված է ծանր դժուարութիւնների հետ։ Սակայն ես մի մեծ մխիթարութիւն ունիմ, որ իմ գերմանացի բարեկամները հաւատարմութեամբ ինձ օժանդակ կը լինեն»։

Հայոց կաթողիկոսին, հայոց եկեղեցուն և իրան թշնամի համարած հայ վարդապետներին օտարների առաջ զրպարտիչը յանդգնում է մեղադրել Մեսրոպ եպիսկոպոսին, թէ նա իրան բողոքական է կոչել։ Գերմանացի պաստոր Շտիրն իր յօդուածը վերջացնում է հաւատացած, որ Տէր-Մինասեանի հեռանալով կրօնական վերանորոգչական շարժում կը սկսվի հայ ժողովրդի մէջ. ուստի հրաւիրում է գերմանացիներին անուշադիր չը թողնել այդ երևոյթը։ Գործնական մարդիկ են նրանք, բայց առերևոյթ պակաս գործնական չէ նաև Տէր-Մինասեանը։

Պաստոր Շտիրը իր թերթի վերջում յայտարարում է. «Համաշխարհային կօնգրէսին (Welt kongress) գնում է հայոց եկեղեցու վերափոխման ներկայացուցիչը լինելու պ. Տէր-Մինասեանը։ Ժողովը նախապատրաստող կօմիտէն միաձայն որոշել է նրա ճանապարհածախսը հոգալու։ Նա այնտեղ դասախօսութիւն պէտք է կարդայ։ Հաւանականօրէն Գերմանիա կը հասնի ապրիլի կէսին կամ մայիսի սկզբին և այնտեղ կը մնայ մինչև օգոստոսի կէսը։ Ապահովապէս նա պատրաստակամութիւն կունենայ՝ Վէլտ կօնգրէսից, այլուր ևս խօսելու հայոց եկեղեցու դրութեան մասին։ Մենք խնդրում ենք մեր բարեկամներին, որոնք կը կամենան, ըստ կարելոյն շուտ թերթիս խմբագրին յայտնել իրանց ցանկութիւնը»։

Քրիստոնէական անհրաժեշտ սիրոյ գործ կատարող հաշւագէտ գերմանացիների օժանդակութիւնը այսքանով էլ չէ բաւականանում, այլ պաստոր Շտիրը ուրախ է իր համախոհներին հաղորդելու և այս նոր մեծ նորութիւնը.

«Մենք որոշել ենք մի նոր ուսանող ընդունել։ Որովհետև առ այժմ դժուար է կարծել, թէ Թիւրքիայից ուսանողներ կը գան, որոշել ենք Էջմիածնի ճեմարանի մի սանի թոշակ տալ։ Նրա անունն է Վաղարշ (Ոլոգեղէս), 22 տարեկան, մայիսին աւարտում է ճեմարանը և lic. Երուանդ Տէր-Մինասեանի եղբայրն է։ Իրաւ է, մեր դրամարկղի վիճակը չէ ներում բացորոշ պարտաւորութիւն յանձն առնել. արդեօք մեր համախոհները մեզ չէ՞ին օգնի, որ նրան էլ այնքան տալ կարողանանք, որքան միւսներին։ Ո՞հ, ինչպիսի ուրախութիւն կը պատճառենք նրա եղբօրը»։

Թերթի միւս յօդուածները ներկայացնում են Երուանդ վարդապետի՝ հայոց եկեղեցու բարենորոգութեան նուիրված բրոշիւրից թարգմանութիւններ։

Հասարակութեան առաջ դրված է մի լուրջ փաստ. մարդիկ, որոնք մազեր էին փետում և Մեսրոպ եպիսկոպոսին հայոց եկեղեցու թշնամի յայտարարում Մենշիկովի հետ, իբր թէ ունեցած խօսակցութեան պատճառով, ներկայացնում են գերմանական Վէլտկիրխէի կամ Վէլտպօլիտիկի վարձկան գործակատարներ։ Երուանդ Տէր-Մինասեանը գերմանական կօմիտէի միաձայն որոշմամբ ճանապարհածախս է ընդունում գնալու և Գերմանիայի զանազան քաղաքներում և անձանց մօտ, ինչպէս նաև Վէլտկօնգրէսում ճառելու հայոց եկեղեցու դէմ, «որը հիմքից փտած և քայքայման մէջ է»։

Նոյն վարդապետը իր անձնական վարձատրութիւնը ստանում է նաև նրանով, որ ապահովում է իր եղբօր համար ուսման թոշակ։ Նա դեռևս կաթողիկոսի կենդանութեան ժամանակ յայտարարում է գերմանացիներին, թէ ով պէտք է լինի Լուսաւորչի Գահի ապագայ գահակալը, և այսօր, երբ թեկնածուների մասին խօսք կայ, առաջ է նետվել պաշտպանելու գերմանացիներին հաճելի իր թեկնածուին։ Կարապետ եպիսկոպոսի կենսագրութիւնը հազարաւոր օրինակներով տպագրված Ս. Շահնազարեանի (?!) հաշւով՝ ցրվում է հայութեան ամենախուլ անկիւններում։ Ջատագովական յօդուածներ են հրատարակվում Թիւրքիայի և Ռուսաստանի լրագիրներում։ Եւ այդ բոլորի հեղինակը Տէր-Մինասեանն է։ Նա յայտնել է «Մշակի» մէջ (№ 45) և «Բիւզանդիոնում», որ Մեսրոպ եպիսկոպոսը իրան զրպարտել է բողոքականութեան մէջ։ Մենք օգտվեցինք միայն և առաջ բերինք բառացի թարգմանութեամբ գերմանական թերթի միայն մի համարի յայտնագործութիւնները. թող իւրաքանչիւր ընթերցող ինքը կշռադատի և որակի, թէ ի՞նչպիսի անուն պէտք է տրվի Տէր-Մինասեանի գործունէութեան։ Կամ գուցէ ինքը Տէր-Մինասեանը կորակէ այն մարդկանց արժանիքը, որ օտար եկեղեցուց և օտար ժողովրդից դրամական վարձատրութիւն են ստանում իր մայրենի, իրան սնուցանող և մարդ դարձնող եկեղեցու դէմ գործելու համար։

Մենք հաստատապէս գիտենք, որ գերմանական «Սիրոյ գործ» թերթի աշխատակիցների շարքում գտնվում են և մեր ուրիշ հոգևորականներ. դրանց էլ հարց է տրվում բացատրելու, թէ դա ի՞նչ սիրոյ գործ է, որը գերմանացի պաստորի վկայութեամբ յարմար է դատվում գաղտնի պահելու։ Թերթի ճակատին գրված է՝ «խորհրդապահ, հասարակութեան համար չը սահմանված հաղորդագրութիւններ»։ Երուանդ Տէր-Մինասեանը երևի մոռացել է իր Մեսրոպ եպիսկոպոսի հետ ունեցած դատը, որի ժամանակ ինքը, իր ստորագրութեամբ, յետ առաւ իր զրպարտութիւնները և չը խրատված, դեռ յանդգնում է որևէ մէկին զրպարտիչ կոչելու։

Բայց որ աւելի ցաւալին է մեր հասարակական ներկայ բարքերի տեսակէտից, այդպիսի մի անձ այժմս հրապարակ է ելել և խիզախ կերպով յանդգնում է դեր կատարել հայոց եկեղեցու նուիրապետութեան գլուխ ընտրելու խնդրում։ Ընթերցող հասարակութիւնը վարագոյրի ետև անցած դարձուածներին անտեղեակ է, և հենց այդ հանգամանքն է Երուանդ Տէր-Մինասեանի պէս անձանց խիզախ անհերթութիւն ներշնչում։ Ահա ո՞րտեղ պէտք է գոչել «հեռու ձեռքերնիդ»։

Իրանցի

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՀԱՆԻ ՇԻՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

Վերջերս Պարսկաստանի ներքին խռովութիւնների ու ապստամբութիւնների պատճառով, ընթերցողներին քաջ յայտնի է, որ ինչպէս պարսկական, նոյնպէս և հայ կուսակցութիւնները իրանց կամաւոր ուժերը դրին կառավարութեան տրամադրութեան տակ, կարգը վերահաստատելու և պետութիւնը ապահովելու համար։

Այդ կամաւորներից մէկը, գուցէ թերևս աւելին, իր հեռանալու ժամանակ, մտածում է իր ընտանիքը մի անձնաւորութեան հովանաւորութեան տակ դնել, պահպանելու իր ընտանեկան պատիւը. այդ առիթով նա ընտրում է իր կուսակցութեան պատկանող, ամենավստահելի և ամենամտերիմ ընկերներից մէկին ու, նրա ձեռքի մէջ դնելով իր կնոջ ձեռքը, խնդրում է պահպանել իր պատիւը. իսկ կնոջը պատուիրում է հպատակվել իր հսկչին և առանց նրա թոյլտուութեան չանել և ոչ մի բան. ինչ ասել կուզի, որ կինը ամենայն հաւատարմութեամբ ընդունում է ամուսնու պատուէրը, և այդպէս նրանք բաժանվում են միմեանցից։

Շատ չանցած, իր ընկերոջ պատուի պաշտպան հրեշտակ կարծվածը, որը տասնեակ տարիներից ի վեր ամուսնացած է լինում և մի քանի զաւակների տէր, հրապուրվում է երիտասարդ կնոջ գեղեցիկ դէմքից, լքում է իր սրբազան պարտականութիւնը և, իր կրքերին ստրուկ դառած, ձգտում է իրան յանձնված՝ իր ընկերոջ պատիւը ոտնակոխ անել և, արհամարհելով ազնւութիւնը, հրամայում է այդ կնոջը, որ անպայման բաւականացնէ իրան ու դառնայ իր անմիջական զոհը։

Կինը, չը նայած՝ ոչ ժամանակակից հասկացողութեամբ՝ իր ազատամիտ գաղափարին, բարոյական մեղքի ծանրութիւնը լրջօրէն կշռած ու գիտակցած լինելով, մերժում է պարոնին ու նրա անազնւութիւնը մատնանշելով, ընկերական սուրբ պարտականութիւնները մի առ մի յիշեցնելով նախատում և խնդրում է այլևս չը հետևել իրան, աւելացնելով որ ինքը անկարող է ամուսնական սրբութիւնները ոտնակոխ անել, սրբապղծել, և որ միևնոյն ժամանակ նա սաստիկ սիրում է իր ամուսնուն և չէ կարող դաւաճանել նրան։

Սակայն պարոնը, փոխանակ ամաչելու և իր սխալը ուղղելու, յետ չէ կանգնում իր սխալ մտադրութիւններից և դարձեալ ամեն ջանք ու ճիգ գործ է դնում անպատճառ իր նպատակին հասնելու համար։ Նա մտածում է մի այլ միջոց, այն է՝ պատանիքներով խաբել կնոջը. շատ լաւ գիտենալով կնոջ երկիւղը իր ամուսնուց և նրա ամուսնու կոպիտ ու գազանային բնա-

[illegible]

լով՝ ամեն օր, ամեն րոպէ, զանազան պատրուակներով ամենաանխիղճ կերպով ծեծում, տանջում է իր կնոջը և պահանջում է նրանից միմիայն լռութիւն և հլու հպատակութիւն։ Մի բան, որը անկարող է տանել նա ինքը իր սեփական կաշու վրա և որի համար է որ, եթէ չեմ սխալվում, նա հրապարակ է եկել բռնութիւնների դէմ պայքարելու միտումով։

Ո՜րպիսի հեգնանք, Աստուած իմ, որքան այդպիսի մարդիկ ունենք մենք, և այդպիսի մարդամաշ արարածներ որքան կան աշխարհում։

Կեցցէ այդ կինը, եթէ մինչև վերջը ընդդիմանայ կրքերի ստրուկ այն գազանի դէմ ու ամենայն սրբութեամբ տանի իր պարտականութիւնն ու յաղթանակէ իր պատիւը։

Իսկ այդպիսի թշուառ կանանց թշուառ ամուսինները թող այսուհետև լաւ ճանաչեն իրանց անկեղծ ու ազնիւ կարծած ախնոյիւ ու ստոր ընկերներին և շուտով փրկեն իրանց պատիւը յանձին նրանց, որոնք իրօք արժանի են կատարեալ վստահութիւն վայելելու։ Հովիկ

Գիլան, 24 սեպտ.

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նոր պրեմիեր Կոկովցևի քաղաքականութիւնը հեռու է լինելու Նեղազգայնական ուղղութիւնից։ Կոկովցեվը երկրորդ անգամ գալու է Ղրիմ հարկաւոր հրահանգների համար։

«Տեղեկատու բիւրօն» յայտնում է, որ սխալ են այն տեղեկութիւնները, թէ սենատոր Տրուսևիչի լիազօրութիւնները կրճատված են։

Մոսկվայի քաղաքապետ Ադրիանովը նշանակվեց Պետերբուրգի քաղաքապետ։

Լուրերի համաձայն, ծովակալ Բոստրէմը յանձնվում է դատարանին։

Կոկովցևը հիմնում է սեփական լրագիր և ղեկավար է հրաւիրում յայտնի բիւջէտագէտ Ալէքսէենկոյին։

Հոկտեմբերի 17-ի տարեդարձը հոկտեմբերեանները տօնելու են ընթրիքով։

«Новое Время»-ն հաստատ աղբիւրներից հաղորդում է, որ Կուրլովի հրաժարականը ընդունվել է։

Չինական նաւատորմը գտնվում է կրիտիքական դրութեան մէջ ռազմամթերքի և ուտելիքի պաշար չունենալու համար։ Ծովակալը հեռագրում է լակօնական ոճով. «Մենք մահվան ենք սպասում»։

Չինական կառավարութեան դրամական միջոցներն այն աստիճան նուազել են, որ սկսում են հաւատալ այն սենսացիօն լուրերին, թէ մեծ պետութիւնները դրամով ձեռք են բերելու ամբողջ Չինաստանը։

Չինական յեղափոխական կառավարութիւնը բոլոր պաշտօնեաներին, որոնք կը միանան յեղափոխականներին, խոստանում է կրկնակի ռոճիկ. բացի դրանից նա յայտարարում է, թէ յեղափոխականներին դիմադրողներն խաչոյն մեռնելու են։

Նորագոյն տեղեկութիւնները Չինաստանից՝ յայտնում են, որ յեղափոխականները նոր նահանգներ են գրաւել։ Յեղափոխական սուրը աջ ու ձախ կտրում է։ Երկրի պետութիւնը կամաց-կամաց քայքայվում է։

Պեկինի կառավարութիւնը դարձեալ նախազգուշացնում է Եւրոպային, որ յեղափոխականների յաղթութեան դէպքում բոլոր քրիստոնեաները կոտորվելու են։

Չինական կառավարութիւնը հեռագրով հրամայեց Իւանշիկային՝ «Շուտով առողջանալ և գործի կպչել»։

Չինական պաշտօնական հաղորդագրութիւնը հաստատում է կառավարական զօրքերի պարտութիւնը։

Չինաստանի մի նահանգում երկու զօրաբանակ ևս ապստամբվեցին։ Կառավարութիւնը այնպիսի յուսահատութեան է հասել, որ պատուիրել է ապստամբութիւնը ճնշել թէկուզ բոլոր զինուորներին հարկ լինի սրի քաշել։

Պեկինում տեղեկութիւն է ստացված, որ յեղափոխականները ձեռք են ձգել 40,000 հրացան, 17 միլիոն փամփուշտ, 28 գնդակացիրներ և վառօդի 50-փունտանոց 200 արկղ։

Եապոնիան Չինաստան է ուղարկում զօրք և նաւատորմ։

Պեկին են հասել 10,000 եապոնացիներ իբր թէ կայսրի փախուստը դիւրացնելու համար։ Պեկինից խմբերով փախչում են բարձրաստիճան և ստոր դասակարգերը,

«Новое Время»-ին հեռագրում են Կ. Պոլսից, որ թիւրքաց ազգայնականութիւնը չափազանց գրգռված է երիտասարդ-թիւրքերի և օտարազգիների դէմ։ Կոսովայի զօրաբանակի թիւրք օֆիցէրները երդվել են չը լսել երիտասարդ-թիւրքերի կօմիտէտին։

Կ. Պոլսում կատարվում են համատարած ձերբակալութիւններ։ Երիտասարդ-թիւրքերի կօմիտէն գաղտնի հսկողութիւն է նշանակել գահաժառանգ Իւսուֆ-Իզէդդինի վրա։

Երուսաղէմի քաղ. վարչութիւնը դիմեց եւրոպական մեծ պետութիւններին բողոքելով Իտալիայի՝ Թիւրքիայի վրա գործած յարձակման դէմ։ Այդ բողոքը ստորագրել են հայ, յոյն և կաթոլիկ եկեղեցիների ներկայացուցիչները։

«Р. Сл.»-ին հեռագրում են Տրիպոլիսից. «Իտալացիները տեղական ազգաբնակութեան ապստամբութեան դէմ խոչընդոտ սահմանելու նպատակով ձերբակալում են խաղաղ արաբներին և մահապատիժ են տալիս նրանց ապստամբների պատրուակի տակ»։

Աբդիւլ-Համիդի ձերբակալված կամերգէրի մօտ գտնված ցուցակով ձերբակալվում են հին րէժիմի կողմնակիցները։

Ստամբուլում, Բէյրութում, Հալէպում, Սալօնիկում և Դամասկոսում ազգաբնակութիւնը գրգռված է եւրոպացիների դէմ։

Եւրոպական թերթերը տեղեկութիւններ ունեն, որ արաբները Տրիպոլիսում սկսել են քրիստոնեաների կոտորած։

Իտալական պաշտօնական տեղեկութեան համաձայն, Բէնգազիի մօտերը տեղի ունեցած վերջին յուրջ ճակատամարտում իտալացիները կորցրել են 22 սպանված և 76 վիրաւոր։ Մինչդեռ թիւրքական տեղեկութիւնները յիշեալ թւերը հասցնում էին հարիւրների, անգամ հազարների։ Թիւրքերից միայն սպանվածների թիւը 200-ից անցնում է։

Ռուսաստանը բողոքեց, որ 20 թիւրք օֆիցէր նշանակված են պարսկական զօրքի հրահանգիչներ։

Եփրեմը, վերադառնալով Թէհրան, գայրացած կերպով խօսում է բախտիարների կողոպուտների մասին։

Կրետէում դրութիւնը համարվում է սպառնական։

Նօբէլեան մրցանակը քիմիայի համար դարձեալ ստանալու է ռադիով զբաղվող տ. Կիւրին (Ֆրանսիա)։ Խաղաղութեան մրցանակը ունի ի տես յայտնի կին-գրող Էլէն Կէյը և Էդիսօնը, իսկ գրականութեան համար Մետերլինգի դէմ մրցակից հանդիսանում են Հաուպտմանը, Զուդէրմանը և Պիէր Լոտին։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

14 հոկտեմբերի

ՏՈՒԼՕՆ։ «Դիդէրօ» և «Ժիւստիս» նաւերի վրա ծագեց հրդեհ, բայց շուտով հանգցրին։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կայացաւ տէրերի և բանւորների վէճերը լուծող խորհրդի առաջին նիստը։ Խորհուրդը գումարվելու է տարին 3 անգամ, նաև անհրաժեշտ դէպքերում։

ՏՐԵՆՏՕՆ։ Պողպատի տրէստի դէմ մեղադրական ակտով պատասխանատւութեան են ենթարկվում աչքի ընկնող ֆինանսիստներ Մօրգանը, Ռօկ-Ֆէլլէրը, Շվաբէն։ Մեղադրվում են նաև Էնդրի Կարնէջին և Բիլլը։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ։ Սաւտրական մարմինը ամբողջ Ֆրանսիան յայտարարեց վտանգաւոր՝ «դաբաղ» հիւանդութիւնից։

ԲԵՐԼԻՆ։ Մի նաւի շրջվելու ժամանակ խեղդվեցին 6 նաւաստի։

ՊԱՐԻԶ։ Եկաւ հեղեղների թագուհին։

ՌԷՅՄՍ։ Օդագնաց Դեսպարէն ընկաւ 200 մետր բարձրութիւնից և մեռաւ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Սենատն անհետևանք թողեց Վօնլեարլեարսկիի, Պլէցկու, Դոմբրովսկիի և Դլուգօլէնցկիի վճռաբեկ բողոքագիրը։ Մօնկէվիչի և Միխալօվսկիի վերաբերմամբ դատավճիռը բեկվեց, գործը յանձնվեց վերստին քննութեան՝ նոր պատիժ որոշելու համար։

Թոյլատրվեց բոլոր օտարադաւանների եկեղեցիներում հանգանակութիւն անել յօգուտ պատերազմում ընկածների ընտանիքներին օգնող ընկերութեան։

Ժող. լուս. մինիստրութիւնը Դումային մի օրինագիծ ներկայացրեց յատկացնելու 240,000 րուբլի Ռոմանովների Տան 300-ամեակին նուիրված հրատարակութիւնները պատրաստելու համար։

Ալէքսանդրեան լիցէումի հիմնադրութեան 100-ամեայ յօբելեանի տօնումը յետաձգվեց յունվարի սկզբին։

Մինիստրների խորհուրդը, ի նկատի ունենալով որ ներկայումս 18 նահանգներ և շրջաններ մատնված են անբերրիութեան, անհրաժեշտ համարեց հասարակական աշխատանքների հետ միասին տալ մատակարարական փոխատւութիւններ ընդհանուր հիմունքներով։ Ընդհանուր կարիքը հաշւված է 93 միլիօն րուբլի։ Ներքին գործերի մինիստրութեանը բաց թողնվեց 45 միլիօն, մնացած գումարը բաժանելու է մատակարարական խորհրդակցութիւնը։

Մինիստրների խորհուրդը ընդունեց Դումային ներկայացնելու համար այն օրինագիծը, որով 1890 թ. համաշխմստվային կանոնադրութիւնը տարածում է Աստրախանի, Օրէնբուրգի և Ստաւրօպօլի նահանգների վրա։

ՄՈՍԿՎԱ։ Նահանգական դատարանը որոշեց ոչնչացնել Տօլստոյի «Զօրս աւետարանիչներ»-ը։

Աւարտվեց համալսարանին կից հոգեբանական ինստիտուտի կառուցումը։

Պօդօլի զէմստվային ժողովը որոշեց խորին գայրոյթ յայտնել քաղաքական կուսակցութեան սխտեմի առիթով, որ կործանեց Ստօլիպինին։

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունում ժամը 10—1.
Երեկոյեան ժամը 5—7.
[illegible] փողոց, № 8.
(կ. ք.) 416. 100—45

ԲԺՇԿՈՒՀԻ
Գ. Ա. ՀԱՅՎԵՐԴԵԱՆ
[illegible]
Տելեֆոն № 40.
(և.ու.կ.) 220. 100—87

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Մ. ՏԷՐ-ՄԻՆԱՍԵԱՆ
վերանորոգել է հիւանդն. ընդունել. ատամների և բերանի խոռոչի վերաբեր.։ Տեխնիկ. աշխատանքների համար հրաւիրված է արտասահմանից ատամնաբոյժ-տեխնիկ։ Ընդունելութիւնը՝ առաւ. ժամը 10—2, երեկ. ժամը 4—6, կիրակի օրերը ժամը 10—12-ը։
Միխայլովսկի պր. № 43.
(օ.մ.) 956. 10—8

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ
Ընդունելութիւնը) 10—11 ժ. առ. (երեխաների)
ամեն օր) 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայէլեան փող., № 36. տէլէֆօն 388.
(չ.ու.կ.) 761. 100—29

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս (606), միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։
Ընդունե- ($12^1/_2$—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.
ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ առ. ժ. 9—10-ը։
Սոլոլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տէլէֆօն № 1175.
(կ. ե. հ.) 888. 100—16

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ատամնաբուժ.-տեխնիկական հիւանդութիւններ։
Պրոֆ. Mathieu-ի [illegible]
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11.
(երեկ. ժ. 5—7.
[illegible] № 39. տէլ. № 1067.
(ա. ռ.) 669. 100—46

ԲԺՇԿ. ՓԻԼ. ԴՕԿՏՈՐ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
[illegible] 15 կ.։ Հասցէ. Тифлисъ, Семеновская ул., № 9. [illegible]
(և.կ.) 892. 50—14

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՕՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԵՐ) ԴԷՄ
ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ
„SALO-ՊԻՁԻԼԻՆ"
ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց։ Գործածելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը միայն արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։
Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր և թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում և կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ բորբը։
ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։
Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։
(կ.) (П. 12474) 0 36

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.
ОСТЕРЕГАТЬСЯ ПОДДѢЛОКЪ!
ПРОВИЗОРА Г. Ф. ЮРГЕНСЪ
БОРНО-ТИМОЛОВОЕ МЫЛО
отъ ПОТА, ЗАГАРА, ВЕСНУШЕКЪ, УГРЕЙ, ПРЫЩЕЙ И ЖЕЛТЫХЪ ПЯТЕНЪ.
БЛАГОВОННОЕ ТУАЛЕТНОЕ МЫЛО ВЫСШАГО ДОСТОИНСТВА
ПРОДАЕТСЯ ВЕЗДѢ
1/1 кус. 50 к. 1/2 кус. 30 к.
Главный складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва
(М. 5195) 57. 24—15

ԹԻՖԼԻՍԻ
ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
վաճառվում են հետևեալ գրքերը.

ԳՐ. Տ.-ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Փորձ կովկասեան ժողովուրդների համեմատական ազգագրութեան. Ուրուագծ.		50 կ.
ՆԻՆՕՇՎԻԼԻ, Հրաման, պատմ. բ. տպ.		5 կ.
ՖՐԱՆԳԵԱՆ, Նիցշէ և նրա փիլիսօփ.		20 կ.
» Պեսսիմիզմի փիլիսօփ.		50 կ.
ՇԵՄԿԵՎԻՉ, Հայրեր և զաւակներ, Թարգմ. Մամիկոնեանի		50 կ.
ՏՕԼՍՏՕՅ, Քոյրերը Թրգմ. Դանիէլեանի.		5 կ.
ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ Բժ., Սիֆիլիս.		80 կ.
ՄԱՐԳԱՐ, Խէկար իմաստուն.		10 կ.
ՔԱՄԱԼԵԱՆ Ս., Աստծու դատաստ.		5 կ.
» Սրտաշահ բաներ.		20 կ.
ԱԻԴԱԼԲԷԳԵԱՆ, Խաչատուր Աբովեան.		15 կ.
Հ. Տ. ԿԱՐԱՊԵՏ. Ջանգ-է-զուր.		30 կ.

Միևնոյն գրավաճառանոցում վաճառվում են նաև հրապարակում գտնվող բոլոր գրքերը։ Դիմել՝ Тифлисъ, Центральной Книжн. Торговли. 1003. 1—1

ԽՈՇՈՐ ՍԻՒՐՊՐԻԶ
Կեանքի մէջ մէկ անգամ!!!
600 ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ միայն 3 ր. 90 կ.
1. Շէնք ժամաց.-անկէր՝ ուղիղ ընթացքով, 6 տ. երաշխաւորութեամբ։
2. Կանացի գեղեցիկ մետաղի ամբրիկ. ադամանդով։
3. Կանացի հրաշագեղ մանեակ բազմաթիւ մարգարիտներով և պատենտային փականով։
4. Կանացի շէնք եւ էլեգանտ ապարանջան ամերիկ. «Դուբլէ» ոսկուց։
5. Դրպանի շէնք նեշտար՝ 4 առարկայ։
6. Մի շէնք օղ՝ ամերիկ. ադամանդ. և պատ. փականով։
7. Էլեգանտ եւ շէնք կաշուէ պորտմօնէ։
8. Ալբոմ՝ 50 հետաքրք. նկարներով։
9. Դ-ր ԵՕՒՆ ծխափող-ապարատ անվնաս ծխելու համար։
10. Մեխանիկ. ծաղկող մկրատ՝ շքեղ փուտլեարի մէջ։
11. Նոյնպէս եւ 500-ից աւելի հետաքրք. եւ օգտակէտ առարկաներ։
Բոլոր 600 առարկաների համար, հաշւելով և ժամացոյցը, առնում ենք միայն 3 ր. 90 կ. (ժամացոյցն առանձին արժէ նոյն գինը)։ Վերադիր վճ. ուղարկելուց մէկից մինչև 3 գարնիտուրի համար հաշւվում է 55 կ., Սիբիր՝ 95 կ.։ Հասցէն՝ О-ву «МЕРКУРІЙ», Лодзь. 3. 46.
Չը հաւանածները յետ ենք ընդունում ու փողը վերադարձնում։ Թղթակցել ռուսերէն։
(В. 60485) 882. 8—8

Լոյս տեսաւ
ԿԱՐ. ՄԻՐԻԱՆԵԱՆ և ԱՇ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ
Դասագիրք պատմութեան
Մասն Ա.
(Քաղաքակրթութեան տարերքը և հայկական աւանդութիւններ)։
55 նկարով եւ 1 քարտէզով
Գինն է 50 կոպ.
Երկրորդ բարեփոխված տպագրութիւն (Դասընթաց III բաժանմունքի նոր ծրագրի համաձայն)։
Պ. «Հեռաւ «ԳԻՐ» գրավաճառանոցում։
Պատրաստվում է Բ. մասն.
(ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԳԱԳԱԹՆԱԿԷՏԵՐԸ)
Դիմել՝ Тифлисъ. Книж. магаз. «ГИРЪ».
(չ.կ.) 991. 2—2

ՀՐԱՒԷՐ

Բարեկրօն Բարսեղ ք. Տէր-Բարսեղեանի երկարատև հիւանդութեան պատճառով ԽՁՄԻԱԾՆԵՑՈՑ Ս. ԳԷՈՐԳ եկեղեցու բոլոր չափահաս ծխականները հրաւիրվում են երկրորդ և վերջին ժողովի խորհրդակցելու երրորդ քահանայ ունենալու մասին։
Ժողովը կը կայանայ այսօր, կիրակի, հոկտեմբերի 16-ին և կը սկսվի առաւօտեան ժամը 12-ին։
Գործակալ Բ. մասի՝
Ղևոնդ ք. Մամիկոնեան
1005. 1—1

Լոյս տեսաւ
ՐԱՖՖԻ
ՍԱԼԲԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ
Գինն է պոստի ծախքով 3 ր. 50 կ., կազմ. 4 ր.
Դիմել՝ Թիֆլիս, «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրավաճառանոցը։
(հ.կ.) 996. 2—2

25,000—30,000
տարեկան զուտ օգուտ է տալիս միակ-սոլիդ և ընդարձակ, արդէն կազմված, առևտրական մի նախաձեռնութիւն Կովկասում, որի համար պահանջվում է մի ԸՆԿԵՐ 3—5000 րուբլի դրամագլխով՝ արդիւնաբերութիւնը տարածելու համար։ Դիմել՝ Мѣховой тупикъ № 7, Սիոնսկի եկեղեցուց ոչ հեռու, առաւօտեան ժամը 9-1-ը և ցերեկվայ ժամը 3—5-ը։
(հ.չ.կ.) 995. 3—3

ԵԹԷ ԴՈՒՔ ՎՃՌԵԼ ԷՔ

Ձեզ համար ձեռք բերել գրամմոֆօն, ուրեմն մի մոռացէք, որ Ռուսաստանում գրամմոֆօններ չեն պատրաստվում, այլ ծախվում են այնտեղ ագէնտների միջոցով, որոնք իրանց հերթին շատ անգամ ապրանքը ձեռք են բերում երրորդ ձեռքից, որի համար և գրամմոֆօնի արժէքը ԿՐԿՆԱԿԻ աւելացվում է։ Ինչ վերաբեր. է այն վաճառականներին, որոնք գրաւում են դիւրահաւատ հասարակութեան՝ մասամբ վճարումի պայմանով, պէտք հասկանալ, որ նրանք ուղարկում են ոչ մի արժէք չունեցող ապրանք, նոյնիսկ կանխավճարի արժէքից ցածր։ Մինչդեռ Դուք կարող էք ամենալաւ գրամմոֆօնը ձեռք բերել ԿԷՍ ԳՆՈՎ՝ բերել տալով մեր ֆաբրիկային պահեստից, որ գտնվում է ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՏՐՕՆՈՒՄ, ուր գրամմոֆօնների արտադրութիւնը հասած է կատարելութեան ամենաբարձր աստիճանին։ Բերել տալով մեզանից՝ Դուք պիտի հաւատացած լինէք, որ կը ստանաք նորագոյն և կատարելագործված կօնստրուկցիայի գրամմոֆօն, որը թէ մարդկային և թէ երաժշտական ձայներն արտայայտում է ճիշդ նմանողութեամբ և պարզութեամբ։ (Թշշոց բոլորովին չունի)։ Ռուսաստանում մեր գրամմոֆօնի սաստիկ տարածված լինելը և Բեռլինից*) անմիջական ուղարկելը հնարաւորութիւն են տալիս մեզ վաճառելու ֆաբրիկային գնով, այն է՝ «Տօնարմ-Կօնցէրտ» գրամմոֆօն «Մէրկուրի» յայտնի մարկայով, շատ ամուր և շքեղ, չափը 26×26, բրօնզեայ զարդերով, գեղար. բուլօրով, կօնցէրտային մէմբրանով „Perfection", 10 պլաստինկաներով և 1000 կօնց. ասեղներով—14 ր. 90 կ.։ Գրամմոֆօն «Սալօն-Կօնցէրտ» ամենալաւ մարկայով «Պրէզիդէնտ», չափը 30×30, շքեղ զարդարված, «Րօկօկօ» ստիլով, „Cardinal" կօնցէրտային մէմբրանով, 10 տօնարմը նիկէլից, մեխանիզմը «Գրանդ-Րէկորդ», բուլօրը 45 սանտ., 10 պլաստինկա և 1000 հատ ասեղ թիթեղեայ արկղիկում—17 ր. 90 կոպ.։ Աշխարհաժամօծ յայտնի «Իմպէրիալ» մարկայի ամենալաւ գրամմոֆօնը՝ մեծադիր, կորպուսը գեղարուեստական քանդակներով, շքեղ փայլ տուած, միանգամայն ամուր և գեղեցիկ ոտիլով «Մօդէրն» 1910 թ., չափը 33×33×17, տօնարմը նիկէլից, բուլօրը «Տիւլպան», շատ էլէգանտ ձևով, 52 սանտիմետր, աշխարհի մէջ ամենալաւ մէմբրանով «Էկսիբիշըն», 12 մեծադիր պլաստինկաներով և 2000 հատ կօնց. ասեղներով—25 ր.։ Բոլոր գրամմոֆօններին կցվում են մասսիվ պլատոյինկաներ (ոչ թղթից) մեծադիր, 10 դիւյմանոց։ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, այն է՝ Վեալցեվայի, Պանինայի, Պլէվիցկայայի, Բօլշակովի, Նամիօնսկիի և այլ.։ Մեր բոլոր գրամմոֆօններին յարմարեցվող «Պաթէֆօն» ապարատը, որ նուագում է առանց ասեղների, Սաֆիր մշտական քարով, համապատասխան մէմբրանով, ուղարկում ենք 3 ր. 50 կ.-ով։

*) Ծանօթութիւն.—Ապրանքը արտասահմանից եւկալէս ստացվելը ստուգելու համար հարկաւոր է ուշադր. դարձնել պօստ. դրոշմի վրա, նոյնպէս և ռուսական մաքսատան մակագրութեան վրա։ Ճանապարհածախքի և մաքսի համար աւել հաշւվում է միայն 2 ր. 90 կ., «Իմպէրիալ» գրամմոֆօնի համար—3 ր. 75 կ.։ Ասիական Ռուսաստան 1 ր. թանգ, իսկ Արևել. Սիբիր՝ 2 ր. թանգ։ Ուղարկվում են վերադիր վճարով։ Պատուէրներով (կարելի է և ռուսերէն) դիմել հետևեալ հասցէով, որը կարելի է կտրել և կպցնել ծրարին։

Торг. Домъ Х. ФИНКЕЛЬШТЕЙНЪ. ГЕРМАНІЯ Берлинъ, ул. Кантъ. 120.
Exporthaus H. FINKELSTEIN. BERLIN. Kantstr. 120—53.
(հ. 9, 16) (В. 63350) 924. 3—3

ԱՆՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱ"
(Հիմնուած 1860 թ.)
[illegible] պր. № 27.
[illegible] 1900 Թ.
Օ-ԴԻ-ԿՈԼՕՆ ԿՐԿՆԱԿԻ
Օ-ԴԻ-ԿՈԼՕՆ ԵՌԱԿԻ
Օ-ԴԻ-ԿՈԼՕՆ № 4 (ԼԻՍԵՐԱՑՍ)

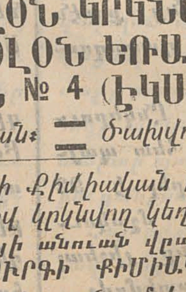

[illegible]
Դիմել պահեստ. Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ.
520. 8—6

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.